

Noora Jalkanen

LUOVUUS

Mitä luovuus on - Eräiden opettajaopiskelijoiden käsityksiä luovuudesta

**ITÄ-SUOMEN
YLIOPISTO**

Filosofinen tiedekunta

Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto, Savonlinna

Luokanopettajien koulutus, OpeArt Linja

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2013

Tiivistelmä

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta Filosofinen Tiedekunta,		Osasto Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto, Savonlinna		
Tekijä Noora Jalkanen				
Työn nimi Luovuus, Mitä luovuus on – Eräiden opettajaopiskelijoiden käsityksiä luovuudesta				
Pääaine	Työn laji		Päivämäärä	Sivumäärä
Kasvatustiede, OpeArt linja	Pro gradu -tutkielma	x	28.05.2013	50
	Sivuainetutkielma			
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
Tiivistelmä <p>Tutkimus käsittelee luovuutta tiiviisti erilaisista näkökulmista. Tutkimuksessa perehdytään mm. luovuuden käsitteeseen, sen suhteeseen ympäristön kanssa, luovaan persoonallisuuteen, luovaan prosessiin ja flow-kokemukseen.</p> <p>Tutkimuksessa tutustutaan suppeasti erilaisiin luovuuden näkökulmiin ja niistä osan peruseriaatteisiin. Siinä tarkastellaan myös erilaisia määritelmiä luovuudesta. Kohdassa <i>luovuus ja aivot</i> sivutaan lääketieteen alaa pohtimalla aivopuoliskojen toimintaa ja niiden vaikutusta luovuuteen ja luovaan toimintaan.</p> <p>Ympäristön vaikutuksia luovuuteen on tutkittu paljon, ja tutkijoilla ja teoreetikoilla onkin vahvat ja monenkirjavat mielipiteet ympäristön vaikutuksesta yksilön luovuuteen. Tutkimuksessani olen tutustunut erilaisiin näkemyksiin ja esitellyt niistä muutamia. Myös yksilön motivaation merkitystä luovuuteen on käsitelty.</p> <p>Erilaisia luovaan prosessiin ja persoonallisuuteen liittyviä ominaisuuksia on eritelty ja pohdittu tutkimuksen loppupuolella. Tutkimuksessa on esitelty muun muassa kaksi erilaista prosessijaottelua.</p> <p>Tutkimustulokset eivät suurimmaksi osaksi olleet yllättäviä, mutta ne avarsivat kuitenkin näkemyksiäni luovuudesta. Yllättävää olivat tutkijoiden ja teoreetikkojen väliset suuret näkemyserot.</p> <p>Tutkielman lopuksi olen pohtinut kriittisesti lähteitäni ja avannut tulevaisuuden näkymiä tämän tutkimuksen kannalta.</p>				
Avainsanat luovuus, luova prosessi, luova persoona, flow				

Abstract

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Faculty Filosofinen Tiedekunta	School Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto, Savonlinna		
Author Noora Jalkanen			
Title Luovuus, Mitä luovuus on – Eräiden opettajaopiskelijoiden käsityksiä luovuudesta			
Main subject	Level	Date	Number of pages
Kasvatustiede, OpeArt linja	Pro gradu -tutkielma	x	28.05.2013 50
	Sivuainetutkielma		
	Kandidaatin tutkielma		
	Aineopintojen tutkielma		
Abstract <p>The study is handling creativity closely from different perspectives. The study familiarizes to the concept of creativity, to its relation with the environment, to creative person, to creative process and to the flow-experience.</p> <p>The study explores little bits of different perspectives on creativity and parts of their basic principles. It explores also different kinds of definitions of creativity.</p> <p>In the part <i>creativity and brain</i>, the study views a bit of the medical side of creativity through brains functions and hemispheres jobs and what kind of an effect they have on creativity.</p> <p>The influences of the environment have been studied a lot, on the creativity matter. Different scientist and theoretics have strong and colorful opinions on the question, how does the environment effect to the persons creativity. The study has looked and presented few of them. Also the meaning of motivation is being questioned.</p> <p>Different kinds of attributes of creative person and process has been categorized and thought about in the end of the study.</p> <p>The results of the research were mostly not surprising, but they opened up my thoughts about creativity</p> <p>In the end of the study there is a bit of critical thinking about the sources and the research.</p>			
Keywords creativity, crative process, creative person, flow			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MITÄ LUOVUUS ON?	7
2.1 Luovuuden käsite	9
2.2 Luovuuden näkökulmia	10
2.3 Luovuus ja aivot	12
2.4 Ympäristön vaikutukset luovuuteen	13
3 LUOVA PERSONA	17
4 LUOVA PROSESSI	22
5 FLOW	25
6 TUTKIMUSMENETELMÄ	28
6.1 Kvalitatiivinen tutkimusote	28
6.2 Objektiteoreettiset lähtökohdat	30
6.3 Tutkimusstrategia ja prosessikuvaus	31
6.4 Kohderyhmä ja sen valinta	32
6.5 Aineistonkeruumenetelmät	32
6.6 Aineiston analyysi/tulkintamenetelmät	33
6.7 Selostus virhelähteiden hallinnasta	34
7 TUTKIMUS	36
7.1 Tutkimusaineiston esittely	36
7.2 Tutkimustulosten tulkinta ja johtopäätökset	38
8 POHDINTAA	42
9 LÄHTEET	47

1 JOHDANTO

Tutkimuksessani pyrin tarkastelemaan erilaisia luovuusteorioita monista näkökulmista. Teen tutkimuksen oman mielenkiintoni innoittamana, jotta voisin ymmärtää luovuutta ja sen mahdollisuuksia paremmin. Tavoitteenani on selvittää mahdollisimman laajasti luovuuden käsitettä ja siihen liittyviä teorioita ja luovuustutkimuksen erilaisia lähtökohtia, menetelmiä ja lähestymistapoja, sekä eräiden opettajaopiskelijoiden näkemyksiä luovuuden olemuksesta. Minua kiinnostaa saada selville, vastaavatko tutkijoiden ja opiskelijoiden kokemukset luovuudesta toisiaan. Pro gradu -tutkielmani tutkimusongelma on yksinkertaisesti ja laajasti kysymys, mitä luovuus on. Rajaan tutkimukseni koskemaan lähinnä erilaisia näkökulmia luovuudesta, mutta liitän siihen myös empiirisen osuuden.

Tutkimuksessani tarkastelen luovuutta muun muassa ihmisen persoonan ja ympäristön vaikutusten näkökulmasta. Selvitän myös käsitteen flow olemusta ja määrittelen luovuutta eri tavoin erilaisista näkökulmista. Luovuutta olen tutkimuksessani käsitellyt myös aivojen toiminnan kautta. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat osallistuivat luovan projektin kurssille Savonlinnan kampuksella lukukaudella 2011- 2012.

Luovuus kiinnostaa minua, koska olen aina kokenut käsillä tekemisen ja toiminnan, jota toiset ovat kutsuneet luovaksi, tärkeäksi tekijäksi hyvinvoinnilleni. Luovuuden tutkiminen on ehkä minun keinoni tutustua myös jollain tasolla syvemmin itseeni ja samalla nähdä selvemmin, miksi olen tässä tänään ja tällainen kuin olen, mitkä ovat olleet minun polkuni ja kuinka olen niille päätenyt. Tutkimuksessani yritän myös selventää itselleni luovuuden määritelmää ja tutkia, kuinka minä asian koen ja näen. Olen jossain määrin perfektionisti, ja jos en täysin käsitä jotakin asiaa, se jää hyvin helposti vaivaamaan minua. Siksi ehkä teenkin tutkimukseni tästä aiheesta. Kukaan ei oikein ole osannut minua tyydyttävällä tavalla selittää, mitä luovuus on, miten se ilmenee ja mitkä ovat sille tyypillisiä piirteitä. Toivon, että käsitykseni asiasta selkenee ja laajenee.

2 MITÄ LUOVUUS ON?

Luovuutta on tutkittu paljon 1950-luvulta lähtien, ja luovuustutkimus onkin kohdannut vuosien varrella monia ongelmia. On keskusteltu siitä, voiko luovuutta tukia tieteellisesti ja miten se määritellään ja pohdittu siitä tehtyjen ensimmäisten tutkimusten perusteita ja näkökulmia. Myös erot yleisiin tutkimusmenetelmiin ja vahvan psykologisen teorian puuttuminen ovat voineet olla syynä aiheen vaikeaan lähestyttävyyteen. Luovuutta on sivuttu monissa tutkimuksissa psykologian, sosiologian ja monien muiden tieteiden saralla huolimatta sen määrittelemättömästä luonteesta. Luovuustutkimus on siis päässyt kunnolla vauhtiin vasta viime vuosikymmeninä. Guilfordin luovuustesti, Torrance'n TTCT-luovuusmittari, Osbornin aivoriihitekniikka sekä Freudin psykoanalyysi ovat olleet perinteisiä menetelmiä luovuutta tutkittaessa. Psykoanalyysi tutkii tiedostamatonta osaa ihmisen psyykestä ja mielestäni luovuuteen liittyykin olennaisesti tällaisen aineksen läsnäolo. Vii-sikymmentäluvun alkusysäyksen jälkeen aihe on saanut muun muassa omia aiheeseen painuneita tukijoita ja lehti. (Sternberg 1999, 3–12.) On myös muistettava, että luovuus on lahjakkuuden monimuotoisuutta ja sen tutkimus pitää erottaa älykkyystutkimuksista.

Luovuus on vapauteen ja älykkyyteen liittyvä kyky nähdä uusia asiayhteyksiä (assosiaatioita), kehittää epätavallisia ideoita, käsitteitä, tekniikoita ja intuitiota sekä etäännyä tavanomaisista ajatusradoista. Luovan ihmisen tunto-merkkeinä on pidetty muiden muassa seuraavia ominaisuuksia: elämän tarjoamien mahdollisuuksien maksimointi, joustavuus ja ennakkoluulottomuus, riskinotto-kyky, vapauden etsiminen ja rajojen rikkominen. Myös kokeileminen, ilmaisukyky, omaperäisyys, verbaalinen sujuvuus, hyvä mielikuvitus, esteetiikan taju, kyky ajatella vertauskuvin, itsereflektio, vastuullisuus, itsekuri, joustavuus päätöksenteossa, itsenäinen arvostelukyky, kyky käsitellä uusia asioita ja taito löytää järjestyks kaaoksesta kuuluvat luovan ihmisen taitoihin. (Wikipedia, 2011.)

Luovuus on jotain uutta, mahdollisesti tekijälleen ensikertaista, vanhoista käsityksistä ja menettelytavoista irtoamista sekä tilanteiden uutta, mahdollisesti tehokkaampaa, taloudellisempaa, järkevämpää, inhimillisempää, omaperäisempää jne. hahmotusta ja toteutusta. Luovuus on kyky havaita missä tahansa erilaisia aspekteja, jotka sopivat erilaisiin malleihin sekä näiden havaintojen kyseenalaistamista. Luovuudessa on kyse jonkin uuden, jollakin tavalla omaperäisen oivalluksen syntymä. Luovuus on eräänlaista mentaalista aktiiviteettia, mikä tahansa toiminta, idea tai tuote, joka muuttaa olemassa olevaa tilaa tai muuttaa olemassa olevan tilan uuteen. Aidosti luova suoritus ei ole lähes koskaan äkkinäisen oivalluksen tulos, vaan tulee vuosien kovan työn jälkeen. Luovuudella tarkoitetaan ihmisen niitä ominaisuuksia, jotka liittyvät itseilmaisuun ja itsensä toteuttamiseen; luovuus tarkoittaa kykyä ratkaista ongelmia ja käsitellä asioita ilman tunnetun maailman johdonmukaisuuksia ja järjestystä. (Vähälä 2003, 22.)

”Luovuus elää vapaudessa. Luovuus on viisaus ja onni. Luovuus on älykkyyks. Ole oma itsesi ja ymmärrä vastuusi muista.” (Uusikylä 2012, 159–160)

Georg Klein (1990, 5–10) toteaa esipuheessaan artikkelikokoelmassa *Om Kreativitet och flow*, että luovuus on keino päästä tasapainoon itsensä kanssa, ja että luovuus antaa elämälle merkitystä jonkun suuremman voiman puuttuessa (tieteen näkökulmasta tarkasteltuna).

Minun mielestäni luovuus on sitä, että tuodaan esille omaa sisintään jonkin tekemisen kautta. Se on myös jonkinlaista kykyä tuottaa uudenlaisia ratkaisuja arjen tuttuihin ongelmatilanteisiin tai käyttää vanhoja tuttuja tapoja uudella tavalla uudessa ympäristössä. Luovuuden tärkeimpiä työkaluja voisivat olla mielikuvitus ja idearikkaus, sekä rohkeus. Siihen voi liittyä myös kekseliäisyyttä, moniulotteista ajattelua, uusien näkökulmien tutkimista ja inspiraatiolle heittäytymistä. Asiantuntijuus voi lisätä luovuuden mahdollisuuksia, mutta en näe, että se olisi edellytys luovan toiminnan ja ajattelun syntymiseksi. Luovuuteen usein liittyy myös kokemus ajan ja paikan katoamisesta, sekä vapauden ja hyvinolon tunteista. Luovuutta ei voi pakottaa esille, ja luovan toiminnan tapahtumiseksi on uskallettava olla oma itsensä. ”Luovuus on hyvinolon tunne ja parantava voima” (Hare 2011, 143). Luovuus onkin aina ollut läheisesti osa elämäni ja se on vaikuttanut paljon siihen, mitä olen nyt ja tänään. Ilman luovuutta ja luovaa toimintaa elämäni ei olisi näin rikasta, enkä usko, että olisin selvinnyt elämän mukanaan tuomista haasteista ilman niitä osana elämäni. ”Luova ajattelu ei ole jumalten lahja eikä maaginen kyky, vaan vanhan yhdistelyä uudella tavalla.” (Lucretius 94-55eKr.)

2.1 Luovuuden käsite

Vähälän (2003, 20) mukaan luovuus on nykyään yleisesti arvostettu, jokapäiväiseen elämään liittyvä asia, joka vaikuttaa esimerkiksi päätöksentekoon ja asioiden, sekä päätöksien perustelemiseen. Jorma Heikkilän (1982, 1-6) teoksessa Luovuustutkimuksen lähtökohtia erotellaan erilaisia määritelmiä luovuudesta ja kategorisoidaan niitä käyttötarkoituksen ja tekijän mukaan: taiteilijoiden mukaan luovuutta ei pitäisi eikä voi analysoida, koska se vaikuttaa epäsuotuisasti luomisprosessiin. Luovuus on lahjakkuuden monimuotoisuutta ja sen tutkimus pitää erottaa älykkyystutkimuksista. Taiteilijoiden mukaan luovuutta voi vain yrittää selittää ja ymmärtää kokemusten kautta (Heikkilä 1982, 2). Luovuuden luonteen pohdinnasta on joka tapauksessa monia erilaisia näkökulmia niin kuin siitakin, mitä kaikkea lasketaan luovuuteen. On pohdittu myös, että voiko luovuutta tarkastella sen yksittäisten perusmuuttujien valossa, vai pelkästään kokonaisuutena (Vähälä 2003, 21). Ernst Krisin sanoin: ”Luovuus on terve ja sopeutumista helpottava ilmiö”. Mihaili Csikszentmihai-

lyin kuvauksen mukaan luovuus taas antaa ihmiselle mahdollisuuden elää täyttä elämää ja muokata kulttuuria luovan prosessin keinoin (Uusikylä 2012, 7–13).

2.2 Luovuuden näkökulmia

Luovuuden tutkimusmenetelmiä, näkökulmia ja teorioita on jaoteltu niiden lähestymistapojen mukaan esimerkiksi mystiseen, pragmaattiseen, psykodynaamiseen, psykometriseen, kognitiiviseen ja sosiaalis-yksilölliseen tapaan. Monet tutkijat kuitenkin sekoittelevat ja yhdistelevät näitä tarpeidensa mukaan parhaiden tutkimustulosten saavuttamiseksi. Ei voida sanoa, että jokin tietty teoria tai menetelmä olisi oikea ja parhain, vaan jokainen näkökulma auttaa ymmärtämään luovuutta sen eri muodoissa. (Vähälä 2003; Uusikylä 1999.)

Modernin luovuustutkimuksen ensimmäinen, merkkipaaluksi kutsuttu tapahtuma, oli J.P.Guilfordin vuonna 1950 pitämä puhe luovuuden olemuksesta ja sen tutkimisen vaikeudesta. Puheessaan hän esittää, että luovilla henkilöillä on samankaltaisia ominaisuuksia ja että ne voivat olla myös asenteita. Guilford korostaa, että älykkyys ja luovuus, sekä mielisairaudet eivät liity toisiinsa. Kyse on ominaisuuksien määrästä, ei laadusta. (Uusikylä 1999, 20–21.) Jean-Jacques Rousseau taas määritteli luovuuden aikanaan muotoihin sopimattomaksi, myrskyisäksi ja omaehtoiseksi piirteeksi ihmisessä. Hänen mukaansa luova ajattelija on nero, taiteilija, ammatti-ihminen. (Ahlstedt ja Oksanen 1980–1981, 5.)

Uusikylän (1999) mukaan luovuuden teorioiden näkökulmia jaotellaan neljään erilaiseen ryhmään jotka ovat psykoanalyttinen, humanistinen, oppimisteoreettinen ja kognitiotieteiden näkökulma.

Gardner erottelee luovuudesta neljä osiota, joissa kussakin on omanlaisensa näkökulma luovuuden eri tasoihin. Ensimmäisessä, eli *Subpersoonallisessa* tasossa on kyse ihmisen geeneistä ja perimästä (hermosto, aineenvaihdunta, hormonaaliset tekijät – elintoiminnot ja luovuus lepäävät näiden varassa), toisessa tasossa, jota hän kutsuu *Yksilötasoksi*, kantava ajatus on psykologian kuvausjärjestelmissä (persoonallisuus, motivaatio, tarpeet). Yksilön lahjakkuutta ja luovuutta tarkastellaan persoonan, motivaation ja perustarpeiden kautta. *Ekstrapersonallisella* eli kolmannella tasolla tarkasteluun pääsevät kulttuuri ja historia,

sukupolvien kerryttämä kokemus, eli pelkkä yksilö ja nykyhetki eivät riitä. Neljännellä, *Multipersonallisuuden* tasolla perehdytään sosiaalisuuteen ja yhteisössä toimimiseen ja sen vaikutuksiin yksilön luovuudessa. Gardnerin mielestä luovuus heijastelee älykkyyksien monimuotoisuutta. Näihin hän lukee kuuluvaksi muun muassa loogis-matemaattisen, kielellisten, spatiaalisten, musiikillisten, kehollis-kinesteettisten, iterpersoonallisten, intrapersoonallisten ja naturalististen taitojen ja kykyjen/ lahjakkuuksien yhdistelyn ja samanaikaisen ilmenemisen yhdessä luovaa toimintaa kohti pyrkivässä ihmisessä. (Uusikylä 2012, 75.)

Psykoanalyttikot kokevat Uusikylän mukaan, että luovuus pohjautuu ihmisen vaistonvaraisiin vietteihin tai jonkinlaiseen mysteeriin, intuitioon. Psykoanalyttikko Freud myös liitti luovuuden ensimmäisenä mielisairauksiin ja seksiin. ”Luovuus on konflikti nuoren ihmisen seksuaalisuuden ja yhteiskunnan vaatimusten välillä. Luova persoona hylkää todellisen maailman realiteetit ja antautuu fantasioidensa vietäväksi.” (Uusikylä 1999, 24–25.) Carl G. Jung sanoo, että luovuus ei ole selitettävissä järjen avulla, koska siihen vaikuttavat yksilön kokemukset ja kulttuurin kerrostumat. Samalla Jorma Heikkilä toteaa, ettei luova innovaatio ole jäykästi sidoksissa aistihavaintoihin, vaan päätökset tehdään tunteella. (Uusikylä 1999, 27.)

Humanistipsykologit taas ”korostavat jokaisen ihmisen mahdollisuutta toteuttaa itseään luovasti” (Uusikylä 1999, 1). Heidän mukaansa luovuuden syntyminen riippuu täysin yksilön kokemuksista, joihin kasvatus aukottomasti liittyy. Huono kasvatus voi tukahduttaa kaiken luovuuden. (Uusikylä 1999, 31.)

Luovuusteorioiden ja tutkimusmenetelmien tavoitteena on etsiä selitystä ilmiölle, ymmärtää sitä, tehdä siitä tietynasteisia ennustuksia ja kontrolloida sitä (Heikkilä 1982, 4). Luovuustutkijat ovat monesta asiasta erimieltä ja painottavat eri asioita, mutta mm. Frank Baronin mukaan luovuustutkijat ovat kuitenkin lähestulkoon yksimielisiä seuraavista luovuuden tutkimiseen liittyvistä seikoista, joihin liittyy omaperäisyyttä, uutuutta, epätavallisuutta, nerokkuutta ja esteettistä harmoniaa.

1. Luovuutta tutkitaan kolmen tekijän kautta; luova yksilö/persoona, luova prosessi ja persoonan prosessissa tuottavan luovan ratkaisun tai tuotteen, produktin kautta.
2. Jokaiseen luovuutta tutkivaan osa-alueeseen liittyy omaperäisyyttä ja epätavallisia tai uusia ratkaisuja.

3. Luovuutta osoittavat produktit voivat olla hyvin monenlaisia, esimerkiksi runoja, sävellyksiä, matemaattisen ongelman ratkaisuja, kemiallisen reaktion löytämiä, lääkkeitä, maalauksia, näytelmiä ja niin edelleen.

4. Luovuuteen kuuluu neljä elementtiä, eli P:tä:

- Persoona, johon sisältyy äly, luonne, asenteet ja arvot

- Prosessi, joka muodostuu vaiheista, joita yksilö käy läpi saavuttaakseen tietyn tavoitteen

- Produkti, joka on prosessin luova tuote, ajatus tai keksintö

- Paine eli yksilön ja ympäristön välinen suhde, jonka vaihtelut vaikuttavat luovaan suoritukseen. (Uusikylä 2012, 59–60.)

Lopuksi vielä yksi erilainen näkemys luovuudesta: kun luovuutta ehkäistään, lopullisena seurauksena ei ole vain luovuuden katoaminen, vaan tuhoavuuden ilmeneminen. Luovuuden estäminen aiheuttaa ihmisissä tyytymättömyyttä, ikävystymistä, turhautumista, tarkkaavaisuuden menetystä ja pahimmillaan jopa väkivaltaisuutta. (Bohm ja Peat, 1992, 237.)

2.3 Luovuus ja aivot

Eugene Raudsepp (1981, 21–24) kirjoittaa kirjassaan Luovuus, että ihmisen luoviksi luokitellut toiminnot tapahtuvat lähinnä oikeassa aivopuoliskossa, joka ei nykyään ole enää yhtä kehittynyt kuin sanalliseen, numeeriseen ja loogiseen toimintaan keskittynyt vasen puoli. Hän toteaa myös, että parhaaseen toimintaan ja lopputulokseen päästäkseen ihmisten olisi hyvä pyrkiä käyttämään molempia aivopuoliskoita tasapuolisesti. Myös Vähälä (2003, 97 - 107) on vahvasti tätä mieltä selventäessään aivojen rakenteellista toimintaa ja niiden osien tehtäviä.

Monet tukijat ovat yrittäneet paikantaa luovan toiminnan sijaintia aivoissa. On pohdittu, vaikuttavatko aivojen runko-osat ja niiden ylläpitämät välttämättömät elintoiminnot luo-

vuuteen esimerkiksi vioituttuaan. Aivotutkijat ovat yrittäneet sijoittaa luovuutta myös limbisen järjestelmän eri osiin: manteliumakkeessa sijaitsevat emootioiden ja muistin toimintamekanismit ja talamustumakkeen kautta kulkevat kaikki tuntoärsykkeet. Limbinen järjestelmä onkin perinteisen käsityksen mukaan ollut se paikka aivoissa, jossa sielu, asenteet, motiivit, tunne-elämä ja muut arvoitukset asuvat. (Vähälä 2003, 98–99.)

Nykytutkimuksen avulla voidaan nähdä ja mitata mitä aivoissa tapahtuu, kun teemme jotakin. Kuvista nähdään, mitkä aivojen osat ovat aktiivisia ja missä aineenvaihdunta ja energiatalous muuttuvat erilaiseksi milloinkin. Kuvat ovat siis vain mentaalisen tai fyysisen tekemisen jättämiä jälkiä aivojen kemiassa. Ei voida kuitenkaan varmasti sanoa, mikä on mitattujen ilmiöiden suhde psykologisen tason ilmiöihin, kuten luovuuteen ja luovaan toimintaan. (Revonsuo ja Lang 1996, 18–20.)

Sternberg (1999, 148–149) toteaa teoksessaan luovuuden ja aivojen osalta, että kaikki luovuuden teorit toistavat samaa sanomaa: luovat inspiraatiot ilmenevät mielen tilassa, jossa huomio on keskittynyt, ajatus on selkeää ja monet mentaaliset toiminnot ovat yhtäaikaaisesti aktivoituneita. Tällainen tila on mahdollista saavuttaa kolmella tavalla, joita on erilaisin aivojen kuvaamismenetelmin tutkittu. Ensimmäisessä mahdollisessa tilanteessa aivojen kuoren aktiivitaso on matala, toisessa taas oikea aivopuolisko on aktivoituneempi kuin vasen ja kolmannessa tapahtuu vain vähän toimintoja etuotsalohkon osalta.

Hare (2011, 116–120) kirjoittaa, että aivot toimivat kokonaisuutena ja mahdollistavat näin luovan ajattelun ja flow-tilan. Oikea puoli on vahvempi emotionaalisessa, spirituaalisessa ja kekseliäisyyttä vaativissa asioissa. Vasen puoli taas on toimivampi suunnittelussa, asioiden organisoinnissa ja itsekurissa. Luovassa toiminnassa molemmat puoliskot ovat aktivoituneet samanaikaisesti.

2.4 Ympäristön vaikutukset luovuuteen

Heikkilä toteaa teoksessaan (1982), että luovat ihmiset ovat saaneet kasvaa kodissa, jossa on ollut mahdollista kasvaa ja kehittyä omassa tahdissaan. Luovat ihmiset ovat myös saaneet monipuolisesti kokeilla, etsiä ja toteuttaa itseään matkallaan aikuisuuteen, mikä on

vaikuttanut heidän opiskelu- ja työvalintoihinsa sekä siihen, miten luovaa toimintaa vaatiin tehtäviin he ovat hakeutuneet. Heikkilä esittelee myös Ogletreen ja Ujlakin 1973 valmistuneen tutkimuksen, jonka loppupäätelmän mukaan luovuus on riippuvainen sosioekonomisesta asemasta ja lapsuudessa saaduista kokemuksista siihen liittyen. Heidän mukaansa mikään edellä mainittu ei myöskään ole kulttuurin vaikutuksesta vapaa ja erillinen, itsenäinen ominaisuus.

Artikkelissa *The conditions of creativity* (Sternberg 1988, 11) kirjoittaja toteaa, että ympäristöllä on vahva vaikutus yksilön luovuuteen. Hänen mukaansa luovuus lähtee motivaatiosta ja työstä nauttimisesta, johon taas liittyy kiinteästi viihtyvyys ja sosiaaliset suhteet työpaikalla. Myöhemmin artikkelissa sanotaan myös, että luovuuteen ja motivaatioon vaikuttaa suoritettavien tehtävien kiinnostavuus ja haastavuus ja palkinto tai rangaistus tehtävän suorittamisesta. Mielestäni tämä tukee hyvin aiempaan väitettä motivaation merkityksestä luovuuden kehittymisessä ja ilmenemisessä. Myös Uusikylä (1999, 74–77) kirjoittaa samasta asiasta. Hänestä pitkäjänteinen luova toiminta on mahdotonta ilman vahvaa sisäistä motivaatiota.

Sisäisen motivaation luomiseen vaikuttaa ympäristö ja sen innostavuus. Esimerkiksi opettajat ovat huomanneet, että jos oppilaiden antaa valita omat aiheensa sen mukaan, mihin kysymyksiin he haluavat löytää vastauksen, he ovat motivoituneempia tekemään työtä ja luultavasti myös pitävät siitä. Usein ihmiset tekevät ahkerammin sellaista, mistä pitävät. Työpaikkojen, kotien ja koulujen haaste onkin siinä, miten saada ympäristö ja tehtävät innostamaan ja motivoimaan tekijäänsä ja näin toimimaan mahdollisimman luovilla tavoilla erilaisten päämäärien saavuttamiseksi. Jos luovuus lähtee motivaatiosta ja innostuksesta ja tarpeesta ratkaista jokin ongelma tai löytää vastaus mieltä askarruttavaan kysymykseen, on ympäristön ja siinä toimivien tekijöiden pystyttävä tarjoamaan virikkeellinen, innostava ja turvallinen ympäristö, joka motivoi tekijää parhaaseen mahdolliseen suoritukseen. (Sternberg 1999, 305–307.)

Työministeriön selvityksen (2005, 5–6) mukaan ympäristö, jossa on joustava mahdollisuus vuorovaikutukseen ja joka haastaa osalliset keskustelemaan työn ja sen tulosten kehittämistä, on erittäin keskeinen tekijä luovan toiminnan kannalta. Ajatusten vaihtaminen, jakaminen ja kommentoiminen lisäävät kaikkien keskusteluun osallistuvien mahdollisuuksia ja kykyä toimia luovasti. Samalla voidaan myös olennaisesti parantaa ideoiden myöhempiä muokkausmahdollisuuksia. Toimiva vuorovaikutus on tällaisen luovuuden kannalta he-

hedelmällisen keskustelun syntymisen edellytys. Luovan toiminnan olennainen osa on Työministeriön mukaan myös kokeilu. Luovuuteen ja luovaan toimintaan kuuluu epäonnistuminen ja erehdyksistä oppiminen. Uusien ajatusten suuri määrä taas on paljon pienempi ongelma luovuutta ajatellen kuin niiden puute. Onkin siis tärkeää kestää ideoiden tulvaa ja ymmärtää, että onnistuminen vaatii paljon kokeiluja ja sitkeyttä. Keskeistä luovuutta tukevalle ympäristölle on myös se, että siinä meneillään olevat muutosprosessit voivat vastaanottaa sattumanvaraista ja uutta tietoa ulkopuolisilta toimijoilta ja lähteiltä. Jos tällaista vuorovaikutusta ei tapahdu, tekijät vain monistavat ja toistavat jo vanhoja tapoja ajatella ja toimia.

Muun muassa Göran Ekvall (Creativity Research Journal 1999) on ilmaissut mielipiteensä luovalle organisaatiolle tyypillisistä ominaisuuksista. Hänestä luovassa organisaatiossa on oltava vapaa ilmapiiri ja toimijoiden välinen hyvä luottamus. Työssä pitää olla leikkimielisyyttä, mutta työn on myös oltava sopivan haasteellista innovaation ja luovien ratkaisujen löytymiseksi. Luovuutta tavoittelevasta organisaatiosta on myös löydyttävä halukkuutta riskien ottamiseen ja tilaa rakentavien väittelyiden, sekä hedelmällisten konfliktien läpikäymiseen. Mielestäni tähän listaan tulisi lisätä vielä riittävät resurssit, kuten henkilöstö, tilat ja materiaalit.

Kari Uusikylän mukaan luovuuteen ja lahjakkuuteen vaikuttavia ympäristötekijöitä on vain neljä. Tärkeät henkilöt, ympäristö itsessään fyysisenä elementtinä, tärkeät tapahtumat ja sattuma ovat avaintekijöitä kun pohditaan luovuuteen vaikuttavia ulkoisia tekijöitä (Uusikylä 2012, 85). Vapaus luoda tukee ympäristön positiivista vaikutusta, kun taas traumaattiset kokemukset ja alistava tuhoavat sitä. Ympäristön tekijöihin lasta ja luovaa toimijaa ajatellen lukeutuvat myös vanhempien kunnianhimo ja heidän lapselle osoittama kunnioitus, kodin ja muun ympäristön (esimerkiksi koulu tai työ) turvallisuus, itseluottamuksen vahvistaminen hyvän palautteen kautta ja omien kykyjen tunnistaminen. Tavoitteiden tulee olla myös sopivalla tasolla ja oppimisen olla iloista luovan toiminnan mahdollistamiseksi. (Uusikylä 2012, 140–143.)

Ympäristön vaikutuksista luovuuteen kertovat mielestäni myös omalla tavallaan E. Paul Torranceen laatimat, ”Lapsen luovat oikeudet”, jotka kuuluvat seuraavasti:

- Älä pelkää rakastumista johonkin itsellesi tärkeään asiaan!
- Tunne vahvuutesi, harjoittele, kehity, iloitse ja ole ylpeä niistä!

- Vapauta itsesi muiden odotusten taakasta!
- Yritä löytää hyviä ohjaajia ja opettajia!
- Älä tuhlaa energiaa muiden miellyttämiseen!
- Tee sitä mistä pidät ja missä olet hyvä!
- Opettele riippumattomuuden taito! (Uusikylä 2012, 159.)

3 LUOVA PERSOONA

Taiteilija eli luova tyyppi on jatkuvassa konfliktissa yhteiskunnan kanssa. Hän ei neurootikko vaan pyrkii oman henkisen kehityksensä edistämiseen. Otto Rankin mukaan naiset eivät ole kateellisia peniksestä vaan miehet ovat kateellisia naisten kyvystä luoda uutta, synnyttää. Hänen mukaansa ”Elämä on matka syntymätraumasta kuolema- traumaan.” (Uusikylä 1999, 27).

Carl Jung on kuvannut luovaa persoonaa näin: ”Jonkun kohdalla monimutkaiset historialliset, biologiset, psykologiset ja yhteiskunnalliset tekijät vain lokahtavat ihanteellisella tavalla yhteen ja mahdollistavat luovan ihmisen, jopa luovan neron syntymisen.” (Uusikylä 1999, 15).

Uusikylä (1999, 56–63) kokoaa kirjassaan yhteen aikansa neljä luovuuteen liittyvää elementtiä. Hänestä luovuus koostuu yksilöstä, prosessista, produktista ja ympäristöstä. Yksilöä hän on pohtinut monien muiden teoreetikkojen kautta (esim. Csíkszentmihályin, Lombroso ja Nisbeth) erilaisista näkökulmista. Toisaalta Uusikylä kirjoittaa, että luovat ihmiset kärsivät mielenterveysongelmista keskimääräistä useammin ja uskaltavat paljastaa itsensä kaikki luonteen ja persoonan ääripäät kun taas toisaalta hän luonnehtii luovia ihmisiä

introverteiksi, hieman psykoottisiksi, yksinäisiksi ja surumielisiksi taivaanrannanmaala-reiksi. Luovuus kiinnittyy myös hänen mielestään johonkin tiettyyn erityisalaan, esimerkiksi musiikkiin, jalkapalloon tai maalaamiseen. Luovuutta voi kuitenkin ilmetä millä tahansa elämän alalla.

Heikkilän (1982, 112–121) mukaan luovan persoonallisuuden ominaisuuksiin kuuluu muun muassa itsenäisyys ja riippumattomuus, tiedonhalu, kyselevä asennoituminen, sitkeys, tehtäviin paneutuminen, avoimuus, introverttius, emotionaalisuus, intuitiivisuus ja ristiriidan sietokyky. Hän kuitenkin painottaa, että jokainen luova yksilö on erilainen ja eri persoonallisuuden piirteillä on erilainen painotus. Mielestäni on kuitenkin kiinnostavaa, että kuinka yksi ihminen voi olla samalla avoin että sisäänpäin kääntynyt. Perusteluna ja vastauksena tähän Heikkilä käyttää edellä mainittua kommenttia persoonien erilaisesta koostumuksesta.

Robert W. Weisberg (1993) kuvailee luovuuden persoonallisuuspiirteitä nerouden kautta. Hän pohtii luovuutta historiamme suurmiehien, kuten Leonardo Da Vincin, Albert Einsteinin, Isaac Newtonin ja J.S. Bachin kautta. Nerous ja luovuus kulkevat käsi kädessä, mutta koska luovuus on ympäristöönsä sidoksissa, sitä ei aina tunnisteta omana aikanaan. Myöskään neroutta ei täten aina osata arvostaa heti uuden ajatuksen/keksinnön syntyessä. Weisberg vihjaa kirjassaan myös, että hulluus, nerous ja luovuus kuuluisivat samaan päähän. Yksittäisiä persoonallisuuden piirteitä hän ei juuri listaa, mutta tekstistä on silti mahdollista löytää samoja elementtejä kuin edellä mainittujen teoretikkojenkin teksteissä esiintyy. Tällaisia ovat esimerkiksi introverttius, itsenäisyys ja innovatiivisuus.

Guilford sanoo kuuluisassa puheessaan, että luovan henkilön kyky nähdä ongelmia, joita muut eivät havaitse, on tärkein. Hänen mukaansa luova persoonallisuus kykenee tuottamaan paljon uusia ja raikkaita ideoita, jotka ovat omaperäisiä ja originaaleja. Guilfordin mukaan luova yksilö toimii tehokkaasti ja pyrkii kohti päämääräänsä. Hän saa aikaan enemmän kuin muut. Luova persoona on joustava ajattelunsa ja toimintansa suhteen, eikä etene kovin jäykästi. Luova yksilö ei kehittele turhia ratkaisuja ennen kunnollista tehtävänantoa/ongelmaa vaan hän kykenee organisoimaan ideansa suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Luova ihminen siis pystyy käsittelemään monimutkaisia rakenteita ja kokonaisuuksia monelta kannalta yhtäaikaaisesti. Guilfordin mukaan ihmisiä olisi opetettava ajattelemaan, eikä vain sopeutumaan muutosten virrassa. (Uusikylä 1999, 21–23.)

Abraham Maslow puolestaan kokee, että yksilöt ovat ainutlaatuisia ja jokainen on vastuussa oman elämänsä luomisesta. Hän toteaa, että luovuudessa korostuu ihmisen taito toteuttaa itseään ja luo näin ollen rajan jokapäiväisten ratkaisujen ja itsensä toteuttamiseen liittyvän luovuuden ja nerouden välille. Luova toiminta vapauttaa ihmisen itsekritiikistä ja ennakkoluuloista ja mahdollistaa flow- kokemuksen. Luova ihminen ei pelkää sisäisiä impulsseja. Olennaista luovuuden kannalta on, että ihminen hyväksyy itsensä ja vapautuu havainnoimaan ja toimimaan vapaasti. Luovuus onkin hänen mukaansa parhaimmillaan spontaanissa arkielämässä. (Uusikylä 1999, 31–32.)

Uusikylä esittelee teoksessaan myös Carl Rogersin näkemyksiä luovan persoonan ominaisuuksista. Hänestä luovuus edellyttää avoimuutta kaikkea kohtaan, arvioinnin kohdistamista vain omiin kokemuksiin (mitä yksilö ajattelee ja tuntee) ja kykyä leikkiä ideoilla, muodoilla ja suhteilla. (Uusikylä 1999, 33–36.)

Ahlstedt ja Oksanen (1980–1981, 5–7) sanovat luovuuden liittyvän aina jonkin uuden ja alkuperäisen idean syntymiseen. Luovuus sinänsä on itsenäinen ominaisuus tai ominaisuuksien joukko ihmisessä, jota ei voi korvata toisella käsitteellä, esimerkiksi ongelmanratkaisukyvyllä. Luovuudessa korostuvat löytäminen, uudet elementit ja niiden yhdistelytavat. Luova Yksilö taas on ennakkoluuloton, tunneperäinen, huumorintajuinen, rohkea, uudistusmielinen ja välitön. Hän on myös omaperäinen, ristiriitoja sietävä, riskejä ottava, utelias ja herkkä sekä elävä ja monimutkainen. Luovan persoonan ominaisuuksiin kuuluu myös energisyys, eläytymiskyky ja laaja mielenkiinnonpiiri.

Csikzentmihalyi on koonnut luovaan persoonallisuuteen liittyviä vastakkaisia adjektiivipareja, jotka vaikuttavat kaiken aikaa ja yhtäaikaaisesti luovaan toimintaan. Näitä on yhteensä kymmenen: energinen - laiska, älykäs - lapsellinen, leikkivä - kurinalainen, fanasioiva-realistinen, ekstrovertti - introvertti, nöyrä - ylpeä, maskuliininen - feminiininen, traditionaalinen - kapinallinen, intohimoinen objektiivinen ja kärsivä - nauttiva. (Uusikylä 2012, 95–98.)

Kari Uusikylä listaa kirjassaan myös luovalle persoonalle ominaisia piirteitä. Näihin lukeutuvat muun muassa rohkeus ja riippumattomuus, kestävyys, uteliaisuus, avoimuus ja muutostyky. Luovan persoonan tulee myös kyetä kohtaamana vihamielisyyttä ja ottamaan älyllisiä riskejä. Hänellä tulee olla kyky syventyä asioihin, keskittyä tehtäviin ja olla kurinalainen työssään, sekä omata hyvä sisäinen motivaatio. Luovan persoonan ominaisuuksiin

kuuluu myös halu kilpailla ja ylittää esteet, kyky seurata omia sääntöjä ja periaatteita sekä hengen vapaus, jota muiden asettamat rajat eivät kahlitse. (Uusikylä 2012, 99.)

Käytännönläheisin kuvaus luovasta persoonasta tulee kuitenkin Anders Ericssonilta. Hänen mukaansa luova persoona ja lahjakkuus on ennen kaikkea oman asiansa huippuekspertti, joka on hankkinut luovat kykynsä, tietonsa ja taitonsa kovalla harjoittelulla ja opiskelulla. (Barron 1995, 43.)

Toisaalta saattaakseni kaiken edellä mainitun kyseenalaiseen valoon, tuon esiin B.F. Skinnerin esittämän ajatuksen, että luovuus onkin vain satunnaisten ympäristötekijöiden ja biologisen kehityksen tuotosta eikä lainkaan luovan yksilön, saaticka sitten Jumalan ansiota. (Barron 1986, 40.)

4 LUOVA PROSESSI

”Luovassa prosessissa kaivataan intohimoa – luovaa hinkua. Luovuus ohjaa elämäämme ja jokainen on luova sekä ainutlaatuinen.” (Heikkilä 2010, 10).

Luovaan prosessiin kuuluu neljä tai viisi vaihetta riippuen jaottelijasta. Uusikylä (1999, 63) esittelee teoksessaan Graham Wallasin jaottelun. Ensimmäinen vaihe on sen mukaan ongelman löytäminen, toinen vaihe hautomisvaihe eli inkubaatio, kolmas vaihe oivallus ja viimeinen vaihe ratkaisun oikeellisuuden pohtiminen ja sen hylkääminen tai hyväksyminen.

Amabile (1983, 66) esittelee luovan prosessin komponenttimallia, jossa on viisi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa tutustutaan tehtävään ja omaan motivaatioon sen ratkaisemiseksi. Toinen vaihe taas koostuu valmistautumisesta ratkaisujen kehittämiseen, ja mielestäni tämä onkin samanlainen, kuin Wallasin hautomisvaihe. Kolmas vaihe on ratkaisujen tuottamista sekä testaamista, ja neljännessä vaiheessa pohditaan, mikä ratkaisu on paras kyseisen ongelman selvittämiseen. Amabile’n mallissa vasta viidennessä vaiheessa päätetään, mikä ratkaisumalli otetaan käyttöön.

Vähälä (2003, 32–39) esittelee myös teoksessaan Clark'n luovuusmallin, jossa luovuus esitetään erilaisina ihmisen ominaisuuksien funktioina. Ensimmäiseksi Clark määrittelee luovuuden rationaalisen ajatteluna. Hänestä tieto ja taito ovat olennaisessa osassa luovaa prosessia. Toiseksi luovuus asetetaan osaksi tunteiden funktiota. Positiiviset emootiot edesauttavat luovan prosessin etenemistä. Kolmantena Clark käsittelee luovuutta fyysisenä funktiona; luovuuteen ja luomiseen kuuluu erilaisia aistihavaintoja maistamisesta ja kuulemisesta tuntemiseen sekä näkemiseen. Tärkein osa luovuusmallia on Vähälän mukaan neljäs osa, jossa luovuus on intuition funktiona. Tämä tarkoittaa sitä, että luovassa prosessissa mieli työskentelee intuitiivisesti ja mahdollistaa näin oivalluksien syntymisen.

Heikkilän (1982, 164) mukaan luovuudella ja sen tutkimuksella on Suomessa vielä paljon matkaa taitettavana (koska kirjan julkaisuaikana tutkimusta oli tehty suhteellisen vähän). Heikkilän ajatus eri tieteenalojen yhteistyöstä on kuitenkin mielestäni hedelmällinen. Lääketieteen, psykologian, sosiologian ja ihmistieteiden antamat näkökulmat luovuuden määrittelemiselle, kehittämiseksi ja tutkimiseksi avaavat mielestäni lukuisia ovia uusille mahdollisuuksille käyttää luovuutta hyödyksi, kehittää sitä ja kenties oppia sitä.

Raudsepp (1981) on eritellyt teoksessaan luovuuteen liittyviä ongelmia ja esteitä. Hän lajittelee ne henkilökohtaisiin esteisiin, joita ovat muun muassa väärä asennoituminen ongelmiin, itseluottamuksen puute, arvostelun pelko ja niin edelleen, ja työympäristön aiheuttamiin esteisiin, joista muutaman esille nostaakseni mainitsen uusien ideoiden vastustamisen ja muiden innostamisen vaikeuden. Ongelmien ratkaisumallien sijaan hän on kuitenkin esitellyt vain esteitä jotka saattavat osua tielle ongelmia ratkaistaessa, ja pohtinut niiden olemusta ja merkitystä. Toki näitä välttelemällä esteistä yleensä päästään yli kunnialla.

Luovalle prosessille näyttäisi olevan ominainen ajatusprosessi, jonka fyysikko Hideki Yokawa on kuvannut seuraavasti:

Oleta, että on jotakin, jota henkilö ei voi ymmärtää. Hän sattuu kuitenkin huomaamaan, että tämä jotakin muistuttaa ilmiötä, jonka hän hyvin ymmärtää. Vertaamalla näitä hän päätyy ymmärtämään myös tämän alun perin käsittämättömän asian. Jos hänen käsityksensä osoittautuu oikeaksi, eikä kukaan muu ole asiaa aikaisemmin ymmärtänyt, hän voi väittää ajattelunsa olleen erittäin luovaa. (Wilson 1999, 224).

Työministeriön (2005, 3-5) mukaan luovien prosessien ja ratkaisujen taustalla olevia kognitiivisia prosesseja voidaan yrittää jäljittää tutkimalla ja analysoimalla innovaatiolle tyyppillisiä piirteitä siitä ajatuksellisesta ympäristöstä, jossa innovaatio yksittäistapauksissa näyttäisi syntyneen.

Mielikuvien vertailu näyttää Työministeriön (2005, 4-5) mielestä olevan hyvin olennainen taustatekijä luovuuden ja luovan prosessin suhteen. Minkä tahansa tilanteen selvittäminen edellyttää rutiiniomaista, tiedostamatonta sarjaa toimenpiteitä, joissa aiemmin mielikuviksi tallentuneet havainnot ensin verrataan uusiin ja valikoidaan sitten toimintatapa, joka tuntuu parhaiten sopivan tähän uuteen tilanteeseen. Jos uusi tilanne taas sisältää aikaisemmin mallintamattomia osia, vaatii siitä selviytyminen luovuutta. Luovuus määritellään Työministeriön (2005, 2) mukaan kyvyksi yhdistellä asioita uudella tavalla. Luovuus voi ilmentyä myös toisinpäin, jolloin vanha tilanne voidaan uusien elementtien avulla ratkaista, selittää tai kuvata uudella tavalla. Vertailun ja tähän perustuvan yhdistämisen mahdollisuus taas on sitä parempi, mitä virikkeisempi tai ympäristö on. Tämän perusteella myös monikulttuurisuus on luovalle ilmapiirille hyväksi. Hyvätkin vertailumahdollisuudet menetetään, jos virikkeitä tulee liikaa monelta taholta. Kyky tehdä havaintoja ja eritellä niiden suhdetta aikaisemmin havaittuun on siis luovuuden ja siihen liittyvien prosessien keskeinen taustavoima. Luovuus on myös aktiivista, se näkyy tekemisessä. Tämän vuoksi pelkästään kyky havaintoihin ja niiden mallinnukseen ei riitä. Luovuus edellyttää aina kokeilemistä, yritystä pukea teoksi se, mikä tuntuu tilanteessa sopivalta ratkaisulta. Kannustava, erehdyksiä sietävä ja niistä oppiakin hakeva, kasvatuksellinen ympäristö on tämän vuoksi kaikissa kasvatuksen vaiheissa olennaisen tärkeä luovuuden rakennuspalikka. Itseluottamus ja itsetunto edistävät luovuuden esillepääsyä tehokkaasti. Uteliaisuutta ylläpitävä, ilmiöiden yhtäläisyyksiin ja eroihin huomiota kiinnittävä toimintatapa sekä ongelmien proaktiiviseen ratkaisuun kannustava ympäristö on sekä teorian että kokemuksen pohjalta luovuuden kannalta otollinen. (Työministeriö 2005, 2–6).

Luova prosessi vaatii persoonalta avoimuutta erilaisille kokemuksille ja niiden arvioinneille. Luovien persoonien on myös hyväksyttävä varauksetta jokaisen ihmisarvo ja luotava vapaa ilmapiiri, jossa ei ole arvostelun pelkoa. Luovaa prosessia ja luovuutta on hankalaa arvioida ilman tuotosta, produktia. Luovan prosessin produktin on oltava uusi tekijälle itselleen. Luovuuden tason määrittelee kuitenkin ympäröivä kulttuuri omien kriteeriensä

mukaan. (Uusikylä 1999, 33–36). Luova prosessi voi olla myös osin tiedostamaton (Uusikylä 2012, 59).

Luovan prosessin vaikeuksiin lukeutuvat seuraavat seikat. Toisinaan luovaa prosessia voi olla vaikea aloittaa, jos ratkaistava ongelma on epäselvä tai se on hukassa kokonaan. Hautomisvaiheessa taas voi olla motivaation puutetta tai ajankäytön ongelmia. Oivallusten sarjaan voi toisinaan olla vaikeaa päästä käsiksi myös ympäristötekijöiden tai fyysisten olotilojen (esimerkiksi väsymys tai ärtymys) takia. Lopullisen ratkaisun valinta ja hyväksyminen voivat myös tuottaa hankaluuksia (Uusikylä 2012, 121–122).

Luovan prosessin esteitä on kuvattu mielenkiintoisesti kirjassa *Creativity, unleashing the forces within* (1999). Esteiksi on luokiteltu esimerkiksi liika itsetietoisuus eli flow-tilan puute, sekä täydellisyyden tavoittelu. Myös älyllisyyden korostaminen, kuuluisuuden tavoittelu ja uskomukset ovat luovan prosessin estäviä tekijöitä. Luovan prosessin tielle pääsemisen keinoiksi on lueteltu asioita kuten lapsen kaltaiseksi jälleen tuleminen, unelmointi, onnen löytäminen pienistä asioista ja oppimisenvalmius. Myös Heikkilä (2010, 61) kuvaa luovan prosessin vaikeuksia teoksessaan:

Ihmisen on vaikeaa olla syvästi läsnä toiminnassa, jossa hänen omalla panostuksellaan ei ole sanottavaa merkitystä, jossa työtä tuskin huomataan ja jossa työntekijä itse ei pysty määrittelemään suoriutuiko hän tehtävästään hyvin. (Csikszentmihalyi, 2007).

5 FLOW

Luovuuteen ja luoviin prosesseihin liittyy mielestäni kiinteästi käsite flow- tilasta. Flow'ta on kuvailtu monella eri tavalla ja tässä muutamia niistä. Flow (virtauskokemus) on Mihály Csíkszentmihályin (1985) mukaan tila, jossa ihmisen tietoisuuteen saapuva informaatio on tasapainossa omien tavoitteiden kanssa. Flow-tilassa ihminen uppoutuu kaikella olemuksellaan keskittyneesti tavoitteelliseen toimintaan sulkien kaiken muun pois tietoisuudestaan ja ymmärryksestään. Optimaalinen flow-kokemus syntyy, kun ihmisen taidot vastaavat käsillä olevaa haastetta ja hän on kiinnostuneesti paneutunut kyseessä olevaan aktiviteettiin. Ihmisellä tulee olla myös subjektiivisen hallinnan tunne. Flow- kokemuksessa ajan, paikan ja tilan taju voivat hämärtyä ja muuttua toisarvoisiksi tiukan keskittymisen ansiosta (Csíkszentmihályi 1990). Csíkszentmihályi on tutkimuksissaan todennut ihmisten olevan onnellisimmillaan juuri tällaisina hetkinä elämässään. Flow- tila on itseään ruokkiva kokemus.

Flow on ihmiselle helpotus, koska silloin hänen tietoinen minänsä voi levätä. Flow- tilalle ominaisia piirteitä ovat voimakas keskittyminen, herpaantumaton kiinnostus ja nautinnon kokeminen. Paradoksaalisesti mahdollisuus

suunnata tarkkaavaisuutta samalla tuottaa epäjärjestystä psyykkiseen järjestelmään. Usein tarjolla on niin paljon erilaisia asioita, että tarkkaavaisuuden suuntaaminen tulee vaikeaksi. Flow-tila on tarkkaavaisuuden kohdistamisen tulos. Seurauksena on tietoisuuden järjestäytyminen. Ajatukset, tunteet ja toiminta integroituvat. Tämä tuntuu niin hyvältä, että sitä halutaan toistaa. Flow-tilan säilyttämisestä tulee haaste. Flown aikana taidot kehittyvät kuin huomaamatta. (Markku Ojanen, 2011).

Kirjassa *Unlock Your Creativity* (2011) Jenny Hare kirjoittaa flown aiheutuvan luovuuden virrasta. Flow-tilan saavuttaminen ja luovuuden löytäminen on hänen mukaansa mahdollista seuraavin keinoin. Ensimmäiseksi on tärkeää olla yksilöllinen ja haaveilla. Haaveilu rohkeuttaa luovuutta tulemaan esiin. Toiseksi on käytettävä aivoja. Haaveilu ja luova toiminta ovat raskasta puuhaa. Kolmanneksi hänen mukaansa on hyödyllistä muistella edellisiä ja aiempia luovia juttuja, joita olet nähnyt, tehnyt tai kokenut. Seuraavaksi pitäisi huomioida ympärillä olevat inspiroivat ihmiset ja pitää taukoja keskittymisessä. Viimeinen kohta hänen mukaansa on, että ihmisen pitää vain löytää kaiken edellisen avulla omat keinonsa löytää luovuus ja palata niihin kokemuksiin ja tilanteisiin. Jos tämä tuntuu vaikealta, voi asennetta kehittää luovemmaksi. Ohjeet tähän kuuluvat seuraavasti: Kuvittele luovuus palloksi, jolla on miellyttävä koostumus, ei liian löysä eikä tiukka. Pallo on herkkä kosketukselle ja toiveille. Se pitää muotonsa jos niin haluat ja on myös herkullisen sensuelli. Pallo antaa sinulle tunteen mahdollisuuksista ja sillä on tarkoitus. Tarkoitus auttaa sinut luovaan olotilaan ja asenteeseen, virtauksen ja flow-tilan mahdollistumiseksi kun niin haluat. ”Kun luovuus virtaa, flow mahdollistuu ja hyvänolon hormonit alkavat vaikuttaa, seuraa energianpurkaus.”

Edellisiä näkemyksiä tukevat myös teoksesta *Avain: luovuus, ilo ja uudistaminen* (2012) kootut näkemykset. Luovuus on valintojen tekemistä ja positiivisuus on tärkein valintasi. Onnistuminen on menetelmä, joka vaatii uusien ideoiden keksimistä ja nauttimista sekä heittäytymistä luoviin tilanteisiin. Luo elämästäsi mestariteos ja käynnistä muutos heti. Opettele haltioitumaan ja haaveilemaan. Haaveilu mahdollistaa virtauksen ja hyvänolon tunteen. Luo elämästäsi mestariteos.

Flow-kokemuksesta on esitetty paljon ajatuksia ja näkemyksiä. Sitä on myös kuvattu monin eri tavoin, esimerkiksi syvän mielihyvän ja psyykkisen eheyden tunteena. Eri ihmiset käsittävät flow-tilan kukin omalla tavallaan, mutta samansuuntaisia pohdintoja sen mah-

dollistavista ”tiloista” on esitetty useita. Flow- tilan on koettu mahdollistuvan silloin, kun pystyy suorittamaan toiminnan alusta loppuun saakka ja silloin, kun toiminta vaatii täydellistä keskittymistä. Mielestäni kuitenkin flow- tilan voi saavuttaa myös sellaisessa tekemisessä, jota ei voi saattaa loppuun kerralla, hyvänä esimerkkinä pitkät kirjoitustyöt, kuten tämä gradu. Jos toiminnalle on asetettu tavoitteet, siitä saa palautetta, ja yksilö kokee olevansa täydessä kontrollissa tekemisensä suhteen, on mahdollista päästä jonkin asteiseen virtaus- tilaan. Virtaus eli flow- tilassa ihminen toimii murehtimatta ja kaikki käy kuin itsestään, ajan ja paikan käsite, sekä tietoisuus omasta itsestä saattaa hämärtyä tai hävitä kokonaan ja aktiivisuus muuttuu ”autoteliseksi” (autotelic), mutta ne palaavat prosessin jälkeen entistä selkeämpinä. Flow- tilaa on kuvattu myös sanoin ilo ja kärsimys. (Heikkilä 2010, 61 –68 ja Uusikylä 2012, 127.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

Aion tutkia luovuuden kokemuksia ja tuoda luovuusteoriaa käytännön läheisemmäksi. Tutkimuskysymykseni on: Mitä luovuus on, kokemuksia ja käsityksiä luovuudesta. Tavoitteenani on tuoda luovuuden käsite lähemmäs arkea ja selkeyttää sitä käytäntöön sopivammaksi. Pääasiassa haluan tehdä itselleni selvemäksi luovuuden käsitettä ja tutkia, onko muiden ihmisten käsitys aiheesta samansuuntainen kuin omani. Haluan myös verrata teorioiden määritelmiä opiskelijoiden näkemyksiin ja nähdä, ovatko ne yhteneviä.

6.1 Kvalitatiivinen tutkimusote

Tutkimukseni kuuluu kvalitatiivisten, laadullisten tutkimusten joukkoon, jonka lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsijärvi ym. 1997, 161). Kvalitatiivisesti tyypillisiin tutkimuskohteisiin tutkimukseni sijoittuu siten, että tutkimuksen kohteena ovat ihmiset omassa maailmassaan ja heidän näkemyksensä ja kokemuksensa. Tutkimukseni on kvalita-

tiiviselle tutkimukselle tyypillisesti subjektiivinen ja induktiivinen tutkimus (Eskola ja Suoranta 1998,134). Tutkimuksellani pyrin ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, luovuutta. Perehdyn tutkittavasta ilmiöstä lähinnä kokemuksiin ja käsityksiin. (Hirsjärvi ja Huttunen 1995, 174, 201.) Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on luonnollinen vaihtoehto silloin kun keskitytään ihmisten käyttäytymiseen (Silverman 2010, 10). Kvalitatiivinen tutkimus sopii tutkimuskohteeseeni myös siitä syystä, että pyrin kuvaamaan tutkimusaiheeni mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tyypillisesti kvalitatiivinen, laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa tutkittavasta ilmiöstä. Tiedonhankinta tapahtuu kvalitatiivisessa tutkimuksessa tyypillisesti todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2008, 160.) Kvalitatiivinen tutkimus pyrkiikin näin ollen saavuttamaan muutakin kuin vain teoreettista tietoa. Sen pyrkimys on tavoittaa jotakin arjessakin hyödyllistä. (Silverman 1993, 25.)

Tutkimukseni ei esitä mitään numeraalisia tietoja tutkimastani aiheesta. Keskityn tutkimuksessani haastatteluilla hankkimani aineiston laadulliseen analyysiin ja sen kuvaukseen. Karkeimmillaan laadullista tutkimusta voikin pitää aineiston ja analyysin muodon kuvaamisena ei numeraalisena. Kvalitatiivinen tutkimus ei näin ollen pyri tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyrkii kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin tietystä ilmiöstä (Eskola ja Suoranta 1998, 13,61).

Kvalitatiivista tutkimusprosessia pidetään usein eräänlaisena oppimisprosessina itse tutkijalle. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen ajan pyritään kasvattamaan tutkijan tietoisuutta tutkittavasta ilmiöstä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tutkijaa pidetään siis tutkimusvälineenä, jonka kautta tutkimustietoa tutkittavasta ilmiöstä saadaan. Tällöin nähdään luonnollisena se, että tutkijan näkemykset ja tulkinnat kehittyvät koko ajan tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi 1999, 74, 78.)

Tutkimukseni tietokäsitys on sekoitus empirististä ja hermeneuttista tiedekäsitystä. Empirismissä tieto perustuu ihmisen henkilökohtaisiin havaintoihin ja kokemuksiin. Hermeneuttisen käsityksen mukaan tieto on merkityssidonnaista, ymmärryksestä riippuvaista ja tulkinnanvaraista. Tutkimukseni haastatteluissa ihmiset saavat kertoa omia näkemyksiään ja kokemuksiaan luovuudesta. Haastattelun vastauksien tulkinta vaatii mielestäni ymmärryksen siitä, että vastaukset ovat henkilökohtaisia ja riippuvaisia henkilön kokemuksista. Vas-

tauksia on voitava tulkita muutoinkin, kuin sanatarkasti, koska oikeaa vastausta haastattelukysymykseen ei ole, on vain erilaisia tapoja kuvailla asiaa.

6.2 Objektiteoreettinen lähtökohta

Aion sisällyttää teoriataustaani seuraavia aiheita käsitteleviä tutkimuksia ja artikkeleita: luovuuden käsite, luovuuden näkökulmia, luovuus ja aivot, ympäristön vaikutukset luovuuteen, luova prosessi, luova persoona ja flow. Koen, että teoriataustan rakentaminen on ollut suhteellisen haasteellista, huolimatta siitä, että sitä onkin tutkittu hyvinkin laajasti erilaisilta näkökanteilta. Tuoreiden lähteiden löytäminen aineistoksi on ollut haasteellista.

Teoriataustassa selvitän mitä luovuus ylipäänsä on, miten eri tutkijat ovat sitä lähestyneet ja sitä määritelleet, sekä mitä kaikkea siihen on liitetty. Taustassa perehdytään myös flow-tilaan, jonka on ajateltu olevan seurausta luovasta toiminnasta.

Teoriataustassa lähestyin luovuutta persoonan, käsitteiden, prosessin ja ympäristön vaikutusten kautta. Lisäksi teoriataustani selvittää hieman mielen ja kehon yhteyksiä, käyttäen apuna käsityöhön ja käsityön tekemisen terapeuttiseen olemukseen liittyviä tutkimuksia.

Luovuutta on tutkittu paljon noin kuusikymmentäluvulta lähtien. Tutkijat ovat olleen suurimmaksi osaksi kvalitatiivisen tutkimuksen toteuttajia, mutta tehneet sen erilaisista näkökulmista. Näkökulmat ovat vaihdelleet psykoanalyttikoiden ja kognitiivisten lähestymistapojen kautta behavioristisiin saakka. Suomessa merkittävimpiä luovuustutkijoita ovat mielestäni Kari Uusikylä ja Jorma Heikkilä.

Minun työssäni teoria tarkoittaa aiempia tehtyjä tutkimuksia ja artikkeleita, joita olen tutkinut ja tarkastellut. Teoria on se ponnahduslauta, jolta aihettani lähdän tutkimaan. Teoria on aiemmin aiheestani tehtyjen tutkimuksien pohjalta minulle syntynyt käsitys ja näkemys asiasta, johon tutkimuksellani yritän saada käytännön vahvistusta tai kumoamista. Teoria on jotakin aiemmin asiasta esitettyä yleistystä tai selitystä: sitä miten ongelmaa on aiemmin selitetty. Lisäksi on huomioitava, että aineistojen tarjoamat, lähes rajattomat, mahdollisuudet vaativat, että tutkijalla on jo valmiina mielessään kysymyksiä, joihin hän etsii vas-

tauksia. Nämä tutkijassa heränneet kysymykset edellyttävät tulkintateoriaa, joka ohjaa tutkijan tekemiä valintoja, ja sitä mitä hän etsii aineistossa. (Eskola ja Suoranta 1988, 41, 82.)

Teoria toimii tutkimuksessa usein niin keinona kuin päämääränäkin. Keinona teoria on apuna tutkimuksen tekemisessä. Teorian toimiessa tutkimuksessa päämääränä, tarkoittaa se sitä, että pyritään kehittämään teoriaa edelleen eteenpäin ja etenemään yksittäisistä havainnoista yleisiin. Tällöin teoria ohjaa tutkijaa uuden tiedon etsintään, sekä auttaa jäsentämään jo aiemmin kerättyä tietoa. Koen, että omassa tutkimuksessani teoria toimii molemmissa osissa, koska se on apuna tutkimuksen tekemisessä ja pohjana luovuuden tarkastelussa, mutta myös auttaa jäsentämään kerättyä tietoa. Teorian asema työssäni on loppupäätelmien kannalta keskeinen. Aion peilata ja verrata saamiani haastatteluja tutkimaani teoriataustaan. On kiinnostavaa nähdä, ilmeneekö vastauksissa jotakin uusia, aiemmista teorioista poikkeavia näkökulmia ja mielipiteitä. Teorian asema tutkimuksessani on toimia pohjana tutkimukselleni, antaen merkityksiä tutkimuksessani esille nouseville käsitteille. Teoria toimii siis välineenä, jonka avulla kykenen rakentamaan keräämästäni aineistosta tulkintoja, ja jonka avulla kykenen esittämään tulkintoja tieteellisessä muodossa. (Eskola ja Suoranta 1988, 81, 83.)

6.3 Tutkimusstrategia ja prosessikuvaus

Käytän työssäni omaa tutkimusstrategiaani, koska en koe hyödylliseksi etsiä valmista strategiaa tässä vaiheessa, kun vasta opetellaan tutkimuksen tekoa.

teoriatausta ▼ tutkimusaineisto

analyysi

Kaavio kuvaa, kuinka kaikki tutkimukseni osat ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toisiinsa. Liikkeelle olen lähtenyt teoriataustan kokoamisesta.

Triangulaatiolla tarkoitetaan samassa tutkimuksessa erilaisten aineistojen, menetelmien ja/tai teorioiden käyttämistä. (Eskola ja Suoranta 1996, 40.) Yksinkertaisesti sanottuna triangulaatio siis tarkoittaa sitä, että samaa asiaa tarkastellaan monelta eri kannalta, useilla

eri tavoilla (Metsämuuronen 2001). Tutkimuksessani esiintyy sekä aineistoriangulaatiota. Aineistotriangulaatio tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on käytetty useanlaisia aineistoja keskenään, esimerkiksi omassa tutkimuksessani haastatteluja ja artikkeleja.

6.4 Kohderyhmä ja sen valinta

Kohderyhmänäni tutkimuksessa on pieni otanta opiskelijoita erilaisista ryhmistä Savonlinnan kampuksella. En ole liiemmin rajannut kohderyhmääni, koska kaikilla ihmisillä on jonkinlainen käsitys luovuudesta. Mielestäni tutkimukseni on myös kattavampi, kun haastateltavia opiskelijoita ei ole rajattu minkään tietyn muotin tai ryhmän mukaan.

Teen Pro Gradu tutkielmani aiheesta luovuus. Tutkimuksessani kartoitan luovuustutkimuksen teoriataustaa sekä tutkin opettajaopiskelijoiden käsityksiä luovuudesta. Tutkimuksessani haluan selventää luovuuden käsitettä, ja saada selville kuinka, tai millaisena toimintana opettajaopiskelijat sen taito- ja taideaine profiloituneessa laitoksessa kokevat. Olen tehnyt teoreettiseen viitekehykseen liittyvää työtä Kandidaatin tutkielmaa kirjoittaessani. En usko, että tutkimuksellani on välttämättä maailmanlaajuista, tai edes koko Suomen kannalta merkittäviä tutkimustuloksia, mutta koen, että tutkimukseni voi kuitenkin helpottaa joidenkin työtä ja tutkimusta Savonlinnan kampuksella, tai muulla taito- ja taideaine painotuneella laitoksella tai luovuutta tutkiville asiantuntijoille. Tutkimukseni selventää ainakin minulle luovuuden olemusta.

6.5 Aineistonkeruumenetelmä

Aineistonkeruun menetelmäni tutkimuksessa ovat valmiit aineistot (aiemmin tehdyt tutkimukset) ja haastattelu. Valmiita aineistoja käytettäessä tärkeää on, että tutkija pystyy arvioimaan kuinka hyvin tutkittava aineisto soveltuu juuri omaan tutkimukseen. Kaikki valmiit aineistot eivät useinkaan sovi suoraan sellaisenaan, vaan niitä täytyy muokata tai rajata omaa tutkimustaan ajatellen tarpeelliseen muotoon. (Hirsjärvi ym. 2004.)

Tutkimuksessani käytän aineiston keräämiseen puolistrukturoitua, yhden kysymyksen haastattelulomaketta. Haastattelua tehtäessä on otettava huomioon se, että haastattelu on ennalta suunniteltu (tutkimuksen kohteen teoriaan ja käytäntöön tutustuminen), haastattelu on haastattelijan alulle panema ja ohjaama, haastattelija tuntee roolinsa ja haastateltavan on voitava luottaa siihen, että annettuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti. (Hirsjärvi ja Hurme 2001, 43.)

Olen soveltanut työssäni puolistrukturoitua haastattelua siten, että se on toteutettu kirjallisessa muodossa. Tutkittavat saavat vastata vapaasti esitettyyn kysymykseen tietyn ajan rajoissa, muoto on vapaa, mutta vastauksen tulee olla kirjallinen.

Tutkimuksessani tutkijan ja tutkittavan välinen suhde on hyvin mitätön. Tutkija vain esittää kysymyksen, antaa ohjeet vastaamiseen ja jakaa vastauslomakkeen haastateltaville, muuta kommunikaatiota ei tarvita.

Tavoittelen mahdollisimman monipuolista, mutta kattavaa aineistoa. En usko, että tavoittelun suurta määrää aineistoa, vaan vähällä laadukasta. Kvalitatiivisessa, eli laadullisessa tutkimuksessa on huomioitava, ettei aineiston koolla ole suoranaista vaikutusta tutkimuksen onnistumista ajatellen. Aineiston tehtävä onkin toimia lähinnä tutkijan apuna, rakennettaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola ja Suoranta 1998, 62.) Aineiston kylläntyessään huomaan, että sitä on riittävästi. Varmistin kylläntymisen mahdollistumisen tekemällä tarpeeksi monta haastattelua, sopivan väljästi rajatulle ihmisjoukolle.

6.6 Aineiston analyysi/tulkintamenetelmät

Tavoitteenani on rakentaa teoriaa aineistolähtöisesti ja tavoittaa samalla ilmiön perimmäinen olemus. Aion koodata aineistoni jollakin tapaa teemoittain ja käyttää sisällön analyysiä yhtenä tulosten tulkintamenetelmänä. Myös jonkin asteinen diskurssianalyysi voi olla tarpeen. Teemoiksi voi valita sellaisia aiheita, jotka toistuvat aineistossa usein muodossa tai toisessa. (Eskola ja Vastamäki 2001, 41.) Teemoittelulla analyysimenetelmänä tarkoitetaan

teemojen muodostamista ja ryhmittelyä niiden yksityiskohtaisempaan tarkastelua varten (JyU 2008).

Emic on lähestymistapana aineistolähtöinen, eikä siinä käytetä etukäteen muodostettuja, valmiita luokituksia tai teoriasta johdettuja olettamuksia. Tavoite on, että emic-lähestymistavassa luokitukset nousevat esiin tekstistä itsestään. (Alasuutari 2007, 100–101.) Uskon, että emic-analyysi sopii tutkimukseeni paremmin, sillä uskon aineistostani nousevan esille samanlaisia asioita, joista siten muodostuu luokkia.

6.7 Selostus virhelähteiden hallinnasta

Teoria-aineiston suhteen virhelähteisiin on luettava mahdolliset kielieroista johtuvat käännösvirheet. Myös teorian suhteen on oltava tarkkana vuosiluvuissa, jotta tulee käytettyä monipuolisesti uutta ja vanhaa kirjallisuutta sekä artikkeleita. Aineiston koodauksessa on oltava johdonmukainen ja käytettävä selkeitä teemoja, jottei mene sekaisin ja saa tuloksia näyttämään joltakin mitä ne eivät alun perin olleet. Olen käyttänyt teoriataustaa kasatessani monenlaisia lähteitä; lähteeni ovat ihan viimevuosilta, ja toisaalta perusteoksia jotka on tehty jo vuosikymmeniä sitten, mutta joita edelleen käytetään tuoreidenkin artikkelien lähteinä. Vieraankielisiä lähteitä käyttäessäni olen pyrkinyt kääntämään ajatuksen oikein, olematta niinkään pilkuntarkka sanamuodollisissa seikoissa. Aineiston teemoittelussa ja koodauksessa ei auta olla muuta kuin ehdottoman tarkka ja tarkistaa työ monen kertaan.

Tutkimuksessa ei kuitenkaan pitäisi korostaa liikaa mekanistista luotettavuuden määrittelyä. Mikäli tutkija kykenee tiedostamaan mahdollisten virhelähteiden olemassaolon, hänen tutkimuksestaan tulee tavallaan luotettavampi, sillä hän kykenee kiinnittämään huomiota tiettyihin, olennaisiin seikkoihin. Tutkijan täytyykin olla koko ajan valmis pohtimaan ja analysoimaan käyttämiään tutkimustapoja. Myös tutkijan oma, kokemuksiin perustuva käsitys tulosten ja todellisuuden vastaavuudesta on hyvä luotettavuuden ilmaisun (Hirsijärvi ja Hurme, 1988, 130).

Pohdittaessa tulosten luotettavuutta laajemmin tullaan yhteen sekä tutkimuksen validiteetin, että realibeliteetin kanssa. Näihin voivat vaikuttavaa monet eri asiat tutkimusprosessin

edetessä. Mikäli ei kykene löytämään tutkittavasta ilmiöstä olennaisia piirteitä tai johtamaan teoriasta keskeisiä käsitteitä, tutkimuksen käsitevalidius on huono. Parhaiten riittävän käsitevaliditeetin voi antaa jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tutustumalla etukäteen haastateltavaan ryhmään, sekä käsitejärjestelmään ja kielenkäyttöön. Tärkeintä on kuitenkin tutustua huolellisesti aikaisempiin tutkimuksiin ja aihealueen käsitteistöön. (Hirsijärvi & Hurme 1988, 129.) Erilaisten käsitteiden ja tuntemusten, kokemusten avaaminen toiselle voikin olla vaikeaa, joten jossain kohdin voi mahdollisesti olla vaikea välttyä väärinkäsityksiltä.

Jotkut virhelähteet voivat myös syntyä silkasta huolimattomuudesta. Tutkimusta tehtäessä ja suunniteltaessa kannattaa olla huolellinen, pohtia ja tarkastella jatkuvasti tutkimusprosessin etenemistä.

7 TUTKIMUS

Tutkimusaineistoni haastatteluosuus on kerätty lukuvuonna 2010 - 2011 Itä-Suomen Yliopiston Savonlinnan kampuksella. Opiskelijat saivat vastata tietyn ajan puitteissa esittämäni kysymykseen, ”Mitä luovuus on”. Vastauksen tuli olla kirjallinen tuotos. Aineistoa kertyi kohtuullinen määrä, 30 kappaletta, joista jokainen oli uniikki kokonaisuus. Aineistoa kerätessäni oletin, että vastaukset koostuisivat melko homogeenisestä sisällöstä. Odotin vastauksien sisältävän määrittelyjä luovuudesta uudenlaisina ratkaisumalleina ja pohdintaa sen linkittyvyydestä taiteisiin, toisin ajatteluun, mielikuvituksen käyttämiseen ja itseilmaisuuksiin. Näin myös kävi.

7.1 Tutkimustulosten esittely

Tutkimusaineistoni koostui kolmestakymmenestä erilaisesta vapaamuotoisesta kirjallisesta vastauksesta kysymykseen, mitä luovuus on. Aineisto piti sisällään hyvin eripituisia ja kirjallisesti eritavalla muotoiltuja vastauksia. Osa vastauksista oli lausemuotoon rakennettuja ajatuksenjuoksia, kun taas osa oli hyvinkin tiukasti ja niukkasanaisesti koottuja sanalisto-

ja. Aineiston vastaukset olivat kuitenkin keskenään hyvin samankaltaisia, ja niissä oli käytetty usein jopa täysin samoja luonnehdintoja annetusta aiheesta.

Tutkimusaineistosta nousi esiin kolme selkeää teemaa, joiden alle käytettyjä kuvauksia oli luontevaa koota. Ensimmäiseksi luovuutta kuvattiin sanoilla, jotka liittyvät aikaan ja sen määreisiin. Tällaisia olivat esimerkiksi luovuuden arkipäiväisyys ja jokapäiväisyys. Luovuus ajanmääreisiin liittyvänä asiana tuli esiin muutamassa vastauksessa. Ilmiötä kuvattiin toistuvana ja jokapäiväisenä tapahtumana, ei niinkään minään ihmeellisenä tai yliluonnollisena asiana. Luovuutta käytettiin näissä vastauksissa arjen ongelmien ratkaisemiseen. Yhdessä vastauksessa puhuttiin ajan ja paikan katoamisesta, mutta ei määritelty tätä ilmeistä Flow- kokemusta sen enemmän, saatiikka nimetty sitä.

Toiseksi teemaksi nousivat persoonaan liittyvät ominaisuudet, kuten idearikkaus, kekseliäisyys, mielikuvitus, ennakkoluulottomuus, rohkeus ja itseilmaisus. Tämän otsikon alla vastaukset käsitelivät luovuutta jonkinlaisena eriominaisuuksista koostuvana taitona. Luovan persoonan tulisi vastausten perusteella olla edellä mainittujen ominaisuuksien lisäksi kykenevä ajattelemaan ja tutkimaan, olla tarpeeksi rohkea uskaltamaan olla oma itsensä, toimia asiantuntevasti sekä olemaan valmis poikkeamaan vanhoista rutiineista. Yhdessä vastauksessa luovuus koettiin vaikeaksi sellaiselle henkilölle, joka ei ole koskaan saanut mahdollisuutta olla luova. Luovuutta luonnehdittiin myös tuskalliseksi ja sellaiseksi asiak- si, jota ei voi eikä pitäisi pakottaa esiin.

Kolmas selkeä teema kuvasi luovuutta tekemisen ja toimimisen kautta. Luovuus käsitettiin uuden tuottamiseksi, ongelmien ratkaisemiseksi, hullutteluksi, luomiseksi ja tutusta irtautumiseksi. Luovuus oli monelle vastaajalle myös heittäytymistä, rajojen rikkomista, omien älyllisten ja taidollisten lahjojen hyödyntämistä, uuden yhdistämistä vanhaan tai sen muokkaamista uudeksi ja kaiken soveltamista. Myös sanaa luominen käytettiin monesti kuvaamaan luovuutta.

Aineiston perusteella oli myös muodostettava neljäs teema, joka luonnehtii aihetta jollain mystisellä tai muulla olemiseen liittyvällä tavalla. Luovuus koettiin näissä vastauksissa muun muassa rajattomaksi asiaksi, sisäiseksi intuitioksi, kaikessa läsnä olevaksi voimaksi, ainutlaatuiseksi sisäiseksi voimaksi, ajatuksen lennoksi ja taito- sekä taideaineisiin liittyväksi ilmiöksi. Vastauksista löytyi myös yksittäisiä näkemyksiä luovuuden prosessimaisesta olemuksesta ja sen liittymisestä henkiseen maailmaan. Myös kyky ennakoida ja aavistaa tulevia tapahtumia liitettiin luovuuden määritelmään. Luovuuden koettiin olevan hyvin

vaikea asia arvostella ja yksi vastaus kysymykseen ”mitä luovuus on” kuului jopa näin: ”Oikeaa vastausta ei ole.” (Vastaus 9).

7.2 Tutkimustulosten tulkinta ja johtopäätökset

”Mielikuvitus on luovuuden lähde, mutta mielikuvitus ja luovuus eivät ole sama asia.” (Robinson 2011, 141).

Tutkimuksesta esiin nousseista teemoista persoonaan liittyviä sanoja oli selkeästi eniten. ”Luovuus on mielikuvituksen ja taiteellisuuden esiin päästämistä.” (Vastaus 20). ”Luovuuden pääsanana on mielikuvitus” (Vastaus 20). ”Luovuuden tärkeimpiä työkaluja on mielikuvitus ja idearikkaus.” (Vastaus 22). ”Luovuus vaatii idearikkautta, rohkeutta ja kekseliäisyyttä.” (Vastaus 1). Tämä tuntui hyvin luontevalta ja todennäköiseltä asialta, jo aineistoa kerätessä. Ihmisen on helppo etsiä ja tunnistaa itsessään piirteitä, joita luova toiminta vaatii. Useimmalle meistä on myös ehkä luontevampaa lähteä liikkeelle asioita tarkasteltaessa tai selitettäessä läheltä ja edetä loitommas. ”Luovuus on jotain mikä lähtee omista ajatuksista ja mielikuvituksesta eikä valmiista mallista” (Vastaus 24). Toisaalta myös rajattu aika olisi voinut vaikuttaa ympäristöön liittyvien sanojen ja kuvausten vähäisyyteen, mutta en usko, että näin on tapahtunut, koska monet vastaajat eivät kirjoittaneet koko käytävissä olevaa aikaa, vaan tuntuivat saaneen vastauksensa valmiiksi jo ajoissa. Luovuutta kuvataan ja tarkastellaan myös kirjoissa yleisimmin persoonaan liittyvien ominaisuuksien kautta, useita esimerkkejä luvussa 3, Luova persoona. Tässä tutkimuksessakin jo aiemmin kuvaamani tavat löytää luovuutta tai auttaa sen esille pääsyä, liittyvät myös vahvasti yksilön omiin ratkaisuihin ja ajatuksiin. Jos vastaajat ovat lukeneet tällaisia oppaita aiemmin, se on varmasti vaikuttanut heidän näkemyksiinsä luovuuden olemuksesta. Myös koulumaailmassa luovuus liitetään oman kokemuksen mukaan yleisimmin persoonaan ja sen ominaisuuksiin. Jos joku on kekseliäs tai käyttää värejä eri tavalla kuin muut, häntä kutsutaan helposti luovaksi niin oppilaiden, kuin opettajankin taholta. Persoonaan liittyviä piirteitä on myös muuten helppo keksiä ja tunnistaa, kun ajattelee jotakin luovaksi mieltämäänsä toimintaa ja sen suorittamiseen vaadittavia taitoja.

”Luovuus ei ole pelkästään taiteita.” (Robinson 2011, 141).

Luovuus on tutkimusaineistoni mukaan liitetty moneen muuhunkin asiaan, kuin vain piirtämiseen ja maalaamiseen. ”Yleensä luovuus liitetään vahvasti taiteisiin, mutta minä liitän sen koko elämän kontekstiin. Luovuutta voi olla arkielämän ongelmien ratkaiseminen uudella tavalla” (Vastaus 14). Musiikki on tuotu vahvasti mukaan, samoin, kuin matematiikka. ”Luovuus on sitä, että toteuttaa omaa sisintään jonkin tekemisen kautta, esim. musiikki, tanssi.” (Vastaus 6). Myös arkielämän ongelmanratkaisu on koettu vahvasti luovuutta vaativaksi toiminnaksi. ”Luovuutta on monenlaista. Usein luovuus liitetään taiteisiin, mutta kaikessa muussakin voi olla luova, myös esimerkiksi matematiikan laskun tai vessanpöntön pesemisen yhteydessä.” (Vastaus 17). ”Luovuutta pidetään sellaisena, että on taiteellista silmää, tai kykyä tehdä taidetta. Tällainen ajattelu on hyvin suppeaa. Luovuus liittyy toki taiteeseenkin, mutta luovuutta voi olla muillakin aloilla.” (Vastaus 23). Minua henkilökohtaisesti hämmästytti, ettei vastausten joukossa ollut juurikaan käsityöhön liittyviä vastauksia. Myöskään liikuntaan luovuutta ei oltu kovin vahvasti liitetty, tai ainakaan tuotu vastauksissa esiin. Muutama vastaus kuvasi luovuuden ilmenemistä ja kytkeytymistä tanssiin itseilmaisun kautta. ”Luovuus tarkoittaa sitä, ihminen toteuttaa itseään vapaasti eri aisteja hyödyntäen. Luovuutta on kaikkialla, tanssissa, musiikissa, luonnossa, ihmisissä...” (Vastaus 27). Käsityöhön liittyvien vastausten vähäisyys saattaa johtua vastaajien henkilökohtaisista mieltymyksistä harrastusten suhteen, tai epäluovista kokemuksista peruskoulussa. Monessa vastauksessa kuitenkin tuotiin ilmi sitä seikkaa, ettei luovuus ole vai taito- ja taideaineissa, vaan myös muussa, sen suuremmin sitä muuta erittelemättä. ”Luovuus kumpuaa joko tietoisesti tai tiedostamattomasti erilaisissa tilanteissa. Useimmiten se rinnastetaan taiteen eri lajeihin, mutta se voi yhtä hyvin tulla esille arkielämän eri tilanteissa, vaikkapa ruokaa laittaessa.” (Vastaus 19). Toisaalta vastausten joukossa oli myös muutama ”luovuus on taito- ja taideaineita”- tyyppinen lausahdus. ”Luovuus liittyy taito- ja taideaineisiin.” (Vastaus 24). Olisin ehkä odottanut edellisen tyyppisiä vastauksia enemmän, johtuen luovuuden perinteisistä kuvauksista. Jos joukossa oli esimerkiksi paljon joukkuelajien harrastajia, on mielestäni kuitenkin ihan ymmärrettävää, ettei luovuutta silloin suoraan mielletä osaksi liikuntaa. Nyt kun tarkemmin ajattelen asiaa, ei itsellenikään tule montaa käytännön esimerkkiä mieleen miten jalkapallossa tai jääkiekossa voi olla luova pelitilanteissa, vaikka se onkin ehdottoman mahdollista. Luovuuden liittäminen kaikkeen, on varmasti tulevaisuudessakin se suunta, johon luovuuden tarkastelu on menossa. ”Luovuutta voi olla kai-

kessa tekemisessä.” (Vastaus 13). Luovuuden liittämistä arkeen ja monitaiteellisiin aiheisiin löytyy myös tämän tutkimuksen teoriataustasta kohdista 4, Luova prosessi, ja 5, Flow.

”Inspiraatio on luovuuden lähde” (Platon 427–347 eaa.).

Luovuuden liittäminen johonkin mystiseen, tai vaikeasti selitettävään asiaan, on mielestäni ihan ymmärrettävää ja loogista. ”Luovuus kumpuaa sisältä henkisestä maailmasta, joillain toisilla ihmisillä sitä on luonnostaan enemmän kuin toisilla. Luovuutta on kuitenkin jokaisella, kuten matemaattisia taitojakin. Toiset vain osaavat käyttää taitojaan luovuuden parissa, jolloin se myös kiinnostaa heitä enemmän.” (Vastaus 18). On helppo sanoa, jos joku on iloinen tai surullinen, tai taitava kitaran soittaja mutta luovaa toimintaa on vaikeampi kuvata sen määrittelyn vaikeuden vuoksi. ”Luovuus on jokaisessa ihmisessä. Luovuus on joskus hankala saada ulos. Luovuus on intuitiota.” (Vastaus 15). ”Luovuus on ihmisen sisäinen voima, eräänlainen intuitio tehdä asioita.” (Vastaus 16). Voiko luovuutta edes määritellä tarkasti ja kattavasti? Kuten aineistoni yhdessä vastauksessa todettiin, ei kysymykselle ole yhtä oikeaa vastausta. ”Luovuudessa vain taivas on rajana, kun sitä määritellään. Kokeilla uusia asioita ja hypätä siihen mukaan. Jopa tämän tekstin kirjoittaminen on osittain luovuutta, koska täydellisen oikeaa vastausta ei tuohon kysymykseen, mitä luovuus on, ole.” (Vastaus 20). Monessa kohtaa jo teoriataustassa lähteenä käytetty Uusikylä on jaotellut luovuutta erilaisille tasoille teoksessaan (2012), ehkäpä se auttaa vähän tuomaan lähemmäksi luovuuden monimuotoisuutta ja erilaisia ilmentymistapoja.

Luovuuden viisi tasoa:

1. Ilmaisullinen luovuus, esimerkiksi lasten piirustukset
2. Produktiivinen luovuus, johon kuuluvat tiede ja taide
3. Kokeileva luovuus joka koostuu uusista materiaaleista, menetelmistä ja tekniikoista
4. Innovatiivinen luovuus, eli muokataan käsitteellisiä asioita uudella tavalla elämän parantamiseksi
5. Korkein luovuuden taso synnyttää uusia suuntia ja koulukuntia. (Uusikylä 2012, 58).

Kuten odotinkin, ovat haastattelun vastaukset melko samanlinjaisia, kuin muidenkin luovuutta pohtineiden tahojen päätelmät joita esimerkiksi tämän tutkimuksen aiemmissa luvuissa on esitetty. Jokainen käsitys ja kuvaus luovuudesta on hieman erilainen ja omantyyllisensä, oli pa sen esittäjänä sitten opiskelija, tavallinen kadun mies/nainen tai asiaan sy-

vemmin tutustunut tutkija. Luovuus käsitetään asiaksi, joka liittyy persoonaan, prosessiin ja ympäristöön eri tekijöiden kautta. Sitä ei tarkalleen osata paikantaa aivoista tai kertoa, mitä tapahtuu flow- tilassa. Luovuuden kuvaamiselle on yhtä monta tapaa, kuin on kuvaajaakin. Luovuutta kuvataan aina erilailla, aiempien kokemusten valossa. Myös teoriataustassa esiintyvä kirjallisuus vahvistaa tämän väitteen.

Mielestäni luovuuden ominaisin juju on tutkimusaineiston ja oman kokemuksen perusteella sen tuottama hyvinvoinnin tunne, kun saa vapaasti toteuttaa itseään ja jonkin uudenlaiselta/raikkaalta tuntuva lopputuloksen aikaansaaminen, jos on pyritty selvittämään ratkaisu tai vastaamaan johonkin ongelmaan. Seuraavassa on vielä asia hieman toisin sanoen ilmaistuna.

Luovuus tuottaa jotain uutta. Luova persoona synnyttää luovan prosessin avulla tuotoksen, produktin. Luovuuden taso vaihtelee. Kun lahjakas ammattilainen synnyttää uutta, on tuotoksen laatu tärkeä. Lapselle tai harrastelijalle tärkeintä on luomisen iloa, itsensä toteuttaminen ja onnellisuuden lisääminen. (Uusikylä 2012, 43).

8 POHDINTAA

Mielestäni olen onnistunut tutkimuksessani löytämään erilaisia näkökulmia ja käsityksiä siitä, mitä luovuus on. Olen saanut muodostettua itselleni eheämmän käsityksen siitä, mitä kaikkea luovuuteen voi liittyä. Toisaalta olen myös palannut pohdinnassani alkuun, luovuuteen voi liittyä melkein mitä vain, riippuen tarkastelutavasta.

Luovuus muotoutuu yllättävän monesta aspektista ja siihen liittyy monen eri tiedealan alle sijoittuvia ongelmia ja kysymyksiä. Luovuutta voi tarkastella esimerkiksi lääketieteen, psykologian, sosiologian, käsityön, kasvatustieteiden, käyttäytymistieteiden ja ihmistieteiden näkökulmista ja saada aina uudenlaista tietoa, jossa kuitenkin on yhtymäkohtia toisten tieteenalojen tutkimuksiin. Tutkimukseni perusteella sanoisin, että hedelmällisin tapa tehdä tutkimusta luovuudesta olisikin pyrkiä saamaan aineistoa mahdollisimman monelta eri alalta ja kerätä elämyksiä ja kokemuksia sekä tehdä ja kokeilla itse, eikä keskittyä vain yhteen tiettyyn alaan ja kirjojen läpi kahlaamiseen (jos siis ei ole rajannut tutkimusta koskemaan jotakin tiettyä aluetta tai alaa). Toisaalta tästä mahdollisimman monipuolisesta tarkastelusta voi seurata muutamanlaisiakin ongelmia; aineisto voi paisua liian suureksi, tai sitten voi tuntua siltä, että pienistä palasista joita on kerätty sieltä täältä, on vaikea muodostaa laajempia ja selkeitä kokonaisuuksia. Voi myös alkaa tuntua siltä, että niin suurta ja

monipuolista kokonaisuutta on vaikea saada rajattua sopivan kokoiseksi ilman, että ulkopuolelle jää jotain olennaiselta tuntuva.

Luovuuden tutkimiseen liittyy myös useita ongelmia siitä, että millä nimellä asioita kutsutaan, mitä kaikkea tutkimuksessa otetaan huomioon, mitkä ovat perusolettamuksia tutkimuksen taustalla ja millä luovuutta ylipäättään mitataan. Luovuuden tutkijoiden suurin ongelma onkin se, että ei oikein ole vielä osattu selittää tarkasti mitä luovuus on ja missä se sijaitsee – vaan jokaisella tutkijalla ja luovalla ihmisellä on omat näkemyksensä asiasta. Edellisen perusteella on myös vaikeaa määritellä mittareita joilla mitata luovuutta muutoin, kuin älykkyyden, persoonallisuuden tai muun sellaisen varjolla. Luovuudelle tulisi voida löytää yhtenäisempi määritelmä, tai useita erilaisia, joista jokainen tutkija voisi valita itselleen sopivan, enkä ole nyt aivan varma, riittääkö tähän jokaisen tutkimuksen alussa erikseen tehty määritelmä luovuudesta juuri sen tietyn tutkimuksen kohdalla, muita tutkimuksia samalla silmällä pitäen.

Yllättävää tai uutta tutkimuksessa oli minulle se, että monet teoreetikot pitävät luovuutta suureksi osaksi ympäristön ja sisäisen motivaation ajamana ilmiönä, johon yksilö ei kovinkaan suuresti voi vaikuttaa. Toisaalta edellisestä eroavia mielipiteitä ja teorioitakin löytyi useita, mutta niitä oletinkin löytäväni tutkimuksen tekoa aloitellessani. Kaikista asioista voi aina olla erimieltä, ja perustelujakin usein löytyy. Vaikeus onkin siinä, mille linjalle itse lähtee ja mistä näkökulmasta haluaa tarkastella asioita. Hämmentäväksi seikaksi muotoutui se, että eri teoreetikkojen ja tutkijoiden väliset näkemyserot olivat osassa kohdin hyvin räikeitä. Kuinka siis ottaa kaikki tasapuolisesti huomioon, ja toisaalta, olisiko se ollut edes tarpeellista? Tutkimusaineistoni oli yllättävän kylläntynyttä ja homogeenistä. Olin tyytyväinen kuitenkin siihen, miten monipuolisesti, elävästi ja luovasti luovuutta oli määritelty ja selitetty. Vastaukset kertoivat selvästi luovuuden monimuotoisuudesta.

Käytin tutkimuksessani monenkielisiä lähdeteoksia, joten minun on oltava kriittinen niitä kohtaan. Osa lähteistä oli käännetty vieraasta kielestä toiseen kuten esimerkiksi englannista tai ranskasta ruotsiin ja niin edelleen. Vapaat suomennokset, ja käännökset yleensäkin, ovat aina ongelmallisia, vaikka kielipää olisi kuinka hyvä. Monelle sanalle on olemassa useita synonyymejä ja käänнос on aina kääntäjän henkilökohtainen tulkinta alkuperäisestä tekstistä. Koen kuitenkin, että ajatuksen ja idean välittyminen käännöksistä on tärkeämpää, kuin sanatarkat lainaukset jokaisen kielioppisäännön mukaan tehtyinä.

Lähdeteokseni eivät myöskään olleet ihan uusimmasta päästä vaan sijoittuivat lähinnä yhdeksänkymmentä- ja kaksituhattalukujen alkupuolelle, joten voi olla, että asiasta on tehty uusia parempia ja kattavampia tutkimuksia joita en saanut syystä tai toisesta käsiini. Toisaalta, huomasin ilokseni ja onnekseni, että käyttämäni teokset olivat olleet lähteinä minun tutkimukseni lisäksi myös osalle uudempia teoksia joita luin ja käytin lähteenä. Muutamat uudemmat teokset, joita sain käsiini, pitivät kuitenkin sisällään lähestulkoon samat asiat kuin aiemmin ilmestyneet edeltäjänsäkin, hieman erisanoin tai päivitettyssä muodossa ilmaistuna, joten tämän perusteella uskon voivani sanoa, että tutkimukseni on lähteiden osalta luotettava ja uskottava. Lähdeteoksien löytäminen ja käsiin saaminen tuotti melkoisesti ongelmia, ilmeisesti sijainnistani johtuen. Myöskään kaikkia kirjoja ja artikkeleita, joita olisin halunnut tukiä, ei vain yksinkertaisesti ollut saatavilla ilman monien kilometrien ajomatkoja ja lainausmaksuja. Wikipedia sinänsä ei ole luotettava tai hyvä lähde tieteellisen tutkimuksen teossa, mutta minusta käyttämässäni kuvauksessa luovuudesta oli tavoitettu luovuuden olemusta hyvin hienolla tavalla, joten päätin sisällyttää sen teoriataustaani. Lainaus ei loppujenlopuksi kuitenkaan ole niin keskeisessä osassa, että tutkimus tai sen tulokset vaarantuisivat, joten en koe, että se aiheuttaa suurta vahinkoa tutkimukselleni tai sen luotettavuudelle. Sitä on käytetty lähinnä lukijan johdatteluun tutkimuksen aiheeseen.

Opiskelijoilta kerätty aineisto on ainutlaatuista ja koostuu yksilöiden näkemyksistä. Kun verrataan näitä näkemyksiä teoriataustaan, ne tukevat toisiaan mielestäni oikein hyvin. Jos tutkimusta tehdessä on sattunut virheitä, joita ei ole syystä tai toisesta huomattu korjata, uskon kuitenkin, että johtopäätökset ovat yleistettäviä tai yleispäteviä ja tulokset luotettavia, johtuen nimenomaan edellä mainitusta laajasta näkemysten yhteneväisyydestä.

Tutkimuksessani olen mielestäni onnistunut tuomaan luovuuden käsitettä lähemmäs, käytäntöön ja kokemuksiin sen sijaan, että se jäisi vain leijumaan teorian tasolle. Olen myös saanut muodostettua itselleni eheän kuvan luovuudesta ja sen monimuotoisuudesta. Tältä pohjalta onkin helpompi lähteä tekemään ja opettamaan luovuutta vaativia tehtäviä, sekä löytää tilaa luovuudelle hieman epätavallisimmistakin paikoista arjen piristämiseksi.

Tutkielman teko oli kiinnostavaa mutta melko haastavaa. Uusia asioita oli paljon niin sisällöllisesti kuin muodollisestikin. Vaikka kuvittelisi olevan helppoa olla johdonmukainen muotoseikoissa kirjoitustyötä tehdessä, se osoittautui yllättävän hankalaksi muistinin auttamattoman lyhyden tai kapasiteetin vuoksi, kokoajan tekstin edestakaisin rullailu ja muo-

toseikkojen tarkistaminen taas aiheutti ajatusten katkeamisen ja ikävän katoamisen. Vaikeaa tutkimuksessa oli valita lopullinen aihe ja rajata tutkimusongelma ja alue järkeväksi kokonaisuudeksi. Kirjoittamisen edetessä tuntui, että uusia kokonaisuuksia olisi ilmennyt vaikka kuinka paljon, ja johonkin oli silti vedettävä raja. Myöskään lähteistä ei voinut lainata loputtomasti tekstiä, vaan oli koitettava pysyä melko tiukasti olennaisissa asioissa ja välteltävä turhaa toistamista.

Tutkimuksen teko itsessään on aiheuttanut monenlaisia tuntemuksia matkan varrella. Tieteellisen tutkimuksen teossa on monia lainalaisuuksia jotka pitää ottaa aina huomioon. Usein päänvaivaa aiheuttivat muotoseikat ja kieliopilliset asiat, ja kirjoittaminen tuntui työläältä. Toisinaan asioiden tutkiminen yleensä tuntui vaivalloiselta ja ärsyttävältä ajantuhlaamiselta. Tässä vaiheessa kuitenkin tuntuu, että ei se ollut niin paha tai kurja homma, jota tehdessä oppi hirvittävän paljon. Myös muille ihmisille tutkimuksesta kertoessani huomasin, kuinka älykäs ja luova ihminen oikeastaan olenkaan. Aika kultaa muistot, mutta kuka tietää, ehkäpä tutkijanurani onkin vasta alussa.

Tutkimus on herättänyt minussa monenlaisia uusia ajatuksia ja mietteitä esimerkiksi siitä, voiko luovuutta kehittää itse joillakin keinoilla, vai onko se mahdollista ainoastaan ympäristön toimesta. Toisaalta voi olla niinkin, että luovuus on synnynnäinen ominaisuus jota ei voi kehittää ja ulkoiset seikat eivät siihen itseensä pysty vaikuttamaan. Olen myös pohtinut luovuuden yleistä määritelmää ja asioita, joita siihen liittyy. Tutkimuksen myötä olen huomannut myös useiden uusien kysymysten nousseen mieleeni. Voiko luovuuden sisälle sijoittaa kaikenlaisen taiteellisen toiminnan? Onko luovuus erilaista taide- ja taitoaineissa, kuin esimerkiksi matemaattisissa aineissa tai arkipäivän kotiaskareissa? Voiko luovuudeksi kutsua kaikkea mielikuvituksen tuottamaa? Onko kaikki tekeminen luovaa toimintaa? Onko luova toiminta aina itsensä toteuttamista? Vaatiiko luova toiminta aina jonkin lopputuotoksen joka on ratkaisu johonkin ongelmaan tai kysymykseen tai tarpeeseen?

Valmis tutkimus kuitenkin antaa tekijälleen paljon ja parhaassa tapauksessa sytyttää kipinän jatkotutkimuksien tekoon. Myös halu löytää vastauksia tutkimusta tehdessä ja lukiessa syntyneisiin kysymyksiin voi toimia inspiraationa tai motivaationa muillekin tutkijoille. Valmis tutkielma synnyttää myös mietteitä siitä, että mihin suuntaan nyt tulisi lähteä, mille tasolle tutkimukseni voisi seuraavaksi edetä. Voinko löytää jotakin uutta, tai antaa jollekin asialle uuden merkityksen, vai onko aihe jo suurin piirtein tutkailtu – pitäisikö seuraavaksi

tarkastellakin jotain pientä eksaktia yksityiskohtaa tämän aiheen sisällä kokonaisuuksien sijaan.

9 LÄHTEET

- Ahlsted E. Oksanen H. 1980 – 1981. Luovuus ja sen ilmeneminen käytännön työssä. Koulun kerhokeskus: Turku.
- Alasuutari, P.2007. Laadullinen tutkimus. Vastapaino: Tampere.
- Amabile T. 1983. The Social Psychology Of Creativity, New York: Springer-Verlag.
- Barron F. 1968. Creativity and personal freedom. New York: Van Nostrand.
- Barron F. 1995. No rootles flower: an ecology of creativity. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Bertaux D. Bertaux-Wiame. 1981. Lifestories in Baker's trade. Teoksessa D. Bertaux. (toim.) Biography and Society. SAGE studies in International Sociology 23. Beverly Hills: SAGE 169-189.
- Bohm D. Peat D. 1992. Tiede, järjestys ja luovuus. suom. Seppälä T. Gaudeamus.
- Csikszentmihályi M. 1990. Flow–Elämän virta: tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu, suom. R. Hellsten 2005, Helsinki.

- Ekvall G. 1999. The Creative Climate: Its Determinants and Effects at a Swedish University. *Creativity Research Journal*. Volume 12, Issue 4.
- Heikkilä J. 1982. Luovuustutkimuksen lähtökohtia, Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- Hirsjärvi S. Hurme H. 1988. Teemahaastattelu. Kyriiri Oy: Helsinki.
- Hirsjärvi S. Huttunen J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. Porvoo Helsinki Juva: WSOY.
- Hirsjärvi, S. Remes P. Sajavaara P. 1997. Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä Oy: Tampere.
- Hirsjärvi S. Remes P. Sajavaara P. 2004 Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, S. Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- OSHO International foundation. 1999. Creativity, unleashing the forces within. Switzerland.
- Positiivarit Oy. 2012 Avain: Luovuus, ilo ja uudistaminen. Markprint Oy: Lahti.
- Raudsepp E. 1984. Luovuus, suom. K. I. Partanen, Keuruu: Otava.
- Revonsuo A. Lang H. 1996. Mieli ja Aivot, Turku: Turun Yliopisto, Painosalama Oy.
- Robinson K. 2011. Out of our minds – Learning to be creative. Capstone Publishing: United Kingdom.
- Suoranta J. Eskola, A. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino: Jyväskylä.
- Sternberg R.J. 1999. Handbook of creativity, USA: Cambridge University Press.
- Sternberg R.J. 1988. The Nature Of Creativity, USA: Cambridge University Press.
- Uusikylä K. Piirto J. 1999. Luovuus – taito löytää, rohkeus toteuttaa, Juva: Atena kustannus, WSOY.
- Vastamäki, J. Eskola J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Ikkunoita tutkimus metodeihin 1. toim. Aaltola J. Valli R. 2001. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vähälä E. 2003. Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin, Nurmijärvi: Taitemia 22, Kuopion Muotoiluakatemia.

Weisberg R. W. 1993. Creativity, beyond the myth of genius, USA: W.H. Freeman and Company.

Wilson E O. 1999. Consilience- The Unity Of Knowledge, 1999, London: Abacus.

Ödman M. 1990. Om kreativitet och flow, Värnamo: Brombergs Bokförlag.

Googlen kuvahaku 2013.

https://www.google.fi/search?hl=fi&site=imghp&tbm=isch&source=hp&biw=1132&bih=551&q=it%C3%A4suomen+yliopisto+logo&oq=it%C3%A4suomen+yliopisto+logo&gs_l=img.3..0i10i24.872.4566.0.4795.24.24.0.0.0.121.1872.23j1.24.0...0.0...1ac.1.14.img.iUOeufR8s#facrc=_&imgrc=nZzQ1yQvtrje3M%3A%3BVQ08GMJZdMTeiM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.uef.fi%252Fdocuments%252F1084483%252F1084733%252Fimage_gallery2.jpg%252F5a8c43c5-aafd-4683-9242

82037c1f965b%253Ft%253D1289481775000%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.uef.fi%252Fikainnovaatio%252Fyhteystiedot-ja-hankkeen-organisointi%3B1181%3B1312

[luettu 28.05.2013]

Jyväskylän yliopiston Koppa 2011.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/fenomenologia>. [luettu 07.05.2012]

Lucretius 94-55 eKr. <http://thinkexist.com/search/searchquotation.asp?search=creativity>

[luettu 05.05.2013]

Ojanen M. 2011. flow. <http://www.markkuojanen.com/sivut/psykologia/flow-ilmiF6.php>

[luettu 03.05.2011]

Saaranen-Kauppinen A. Puusniekka A. Eskola J. Kuula A. KvaliMOTV.

www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/indeks.html. [luettu 06.05.2012]

Työministeriö. 2005. Luova työote- tuottava työ.

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj345.pdf

[luettu 08.03.2012]

Wikipedia. 2011. Luovuus <http://fi.wikipedia.org/wiki/Luovuus> [luettu 02.05.2011]